

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ У КРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО

МАГІСТЕРСЬКА ДИСЕРТАЦІЯ

Вимоги та рекомендації до підготовки і захисту

*Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
як навчальний посібник для здобувачів ступеню магістра за
спеціальністю 231 «Соціальна робота»
Освітня програма - «Міжнародні соціальні проекти та
волонтерська діяльність»*

Магістерська дисертація: Вимоги та рекомендації до підготовки і захисту за спеціальністю 231 «Соціальна робота» [Електронний ресурс] / КПП ім.Ігоря Сікорського; уклад.: В.В. Тесленко, О.А.Коваль, Л.В. Школяр – Електронні текстові дані (1 файл: 218 Кб). – К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 91 с.

Гриф надано Методичною радою КПП ім. Ігоря Сікорського (протокол № 5 від 26.05.2022р.) за поданням Вченої ради факультету соціології і права (протокол № 9 від 28.04.2022 р.)

Електронне мережне навчальне видання

Укладачі:

Тесленко Валентин Вікторович, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри філософії

Коваль Олена Аркадіївна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії

Школяр Лілія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії

Відповідальний редактор: Богачев Р. М., к. філос. н., доц.

Рецензент: Коломієць Т. В., к. філос. н., доцент кафедри соціології

Навчальний посібник містить загальні вимоги до структури та змісту кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти, вказівки щодо написання, оформлення, підготовки, порядку захисту та критерії оцінювання; рекомендації щодо вибору методів дослідження та вимоги до оформлення бібліографічних джерел відповідно до чинних вимог.

Призначений для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 231 «Соціальна робота», викладачів, наукових керівників магістерських дисертацій.

КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
2. ЕТАПИ ТА ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ І ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	9
2.1. Приблизна тематика магістерських дисертацій за спеціалістю 231 «Соціальна робота» за освітньою програмою «Волонтерська діяльність та міжнародні соціальні проєкти»	13
2.2. Підготовка магістерських дисертацій	15
2.3. Організація підготовки та допуск до захисту кваліфікаційної роботи	17
2.4. Процедура офіційного публічного захисту та критерії оцінювання.....	20
3. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	24
3.1. Структура кваліфікаційної роботи	24
3.2. Титульний аркуш та завдання на магістерську дисертацію	24
3.3. Реферат, анотації	25
3.4. Зміст кваліфікаційної роботи	27
3.5. Перелік умовних скорочень	27
3.6. Вступ	28
3.7. Основна частина магістерської дисертації.....	38
3.8. Висновки та рекомендації.....	41
3.9. Список використаних джерел	41
3.10. Додатки.....	42
4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ ДИСЕРТАЦІЇ	42
4.1. Загальні правила оформлення	42
4.2. Нумерація сторінок роботи.....	44
4.3. Нумерація структурних елементів роботи	44
4.4. Скорочення та умовні позначки.....	44
4.5. Рисунки і таблиці.....	45
4.6. Оформлення переліків.....	47
4.7. Цитування використаних джерел та посилання на них	47
4.8. Оформлення списку використаних джерел.....	50
4.9. Оформлення додатків	50
ЩОДО НЕПРИПУСТИМОСТІ ПЛАГІАТУ В НАУКОВИХ РОБОТАХ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Кафедра філософії здійснює підготовку магістрів зі спеціальності 231 - «Соціальна робота» за освітньою програмою «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність». Другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю, загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

У навчальних програмах і планах підготовки магістрів вагоме місце посідає виконання та публічний захист атестаційних робіт. Основними нормативними документами, що регулюють процес написання магістерської дисертації є: Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII; Стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» від 24.04.2019 р. № 556 [24]; «Положення про організацію освітнього процесу в КПІ ім. Ігоря Сікорського», уведеного в дію наказом № 7-124 від 20.07.2020 р.; Наказ Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» [5].

Методичні вказівки розроблені на основі державних стандартів у сфері науки і техніки України:

ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання»;

ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання.

Положення про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти в КПІ ім. Ігоря Сікорського (далі – Положення) визначає: порядок створення та організації роботи екзаменаційної комісії для здійснення атестації здобувачів ступенів вищої освіти бакалавра та магістра (далі – здобувачів), вимоги до організації атестації, а також діяльність структурних підрозділів КПІ ім. Ігоря Сікорського (далі – Університет) та учасників освітнього процесу з організації й проведення атестації.

«Атестація здобувачів здійснюється екзаменаційними комісіями (ЕК) після завершення теоретичного та практичного навчання за відповідною освітньою програмою та завершується присудженням здобувачу відповідного ступеня вищої освіти та видачею диплома встановленого зразка....Екзаменаційна комісія здійснює комплексну перевірку й оцінку відповідності рівня підготовки здобувачів вимогам освітньої програми, приймає рішення про присудження здобувачам відповідного ступеня вищої освіти і присвоєння кваліфікації та видачу диплома (диплома з відзнакою), розробляє пропозиції щодо подальшого поліпшення якості підготовки фахівців. Атестація здобувачів проводиться у формі атестаційного екзамену та/або захисту кваліфікаційної роботи..., що проводиться за спеціальностями

та в порядку, визначеними Кабінетом Міністрів України» [24, 2].

«Кваліфікаційна робота – це засіб діагностики ступеня сформованості компетентностей щодо вирішення типових завдань діяльності згідно з вимогами стандартів вищої освіти. Видами кваліфікаційних робіт є: дипломний проєкт, дипломна робота, магістерська дисертація» [24].

Магістерська дисертація – «вид кваліфікаційної роботи здобувача ступеня магістра, призначений для об'єктивного контролю ступеня сформованості компетентностей дослідницького та інноваційного характеру для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та розв'язування проблем у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності» [24].

Магістерська дисертація розглядається як навчально-наукове дослідження, яке самостійно здійснюється студентом, відображає рівень його загально-наукової і спеціальної підготовки та демонструє рівень наукової кваліфікації здобувача, здатність самостійно здійснювати науковий пошук та розв'язувати завдання наукового характеру.

Магістерська дисертація має на меті:

- систематизацію, закріплення і поглиблення набутих теоретичних знань і формування умінь їх застосування під час вирішення конкретних наукових та прикладних завдань;
- розвиток компетенцій самостійної науково-дослідної роботи й оволодіння методикою теоретичних, експериментальних і науково-практичних досліджень;
- демонстрацію знань та умінь на рівні, що забезпечують можливість аналізувати, оцінювати і порівнювати альтернативи, генерувати оригінальні ідеї у відповідній галузі знань;

набуття компетенцій систематизації отриманих результатів досліджень, формулювання нових висновків і положень, набуття досвіду їх прилюдного захисту [19].

1.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

ОСНОВНІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ, НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ, КОНСУЛЬТАНТІВ І РЕЦЕНЗЕНТІВ МАГІСТЕРСЬКИХ ДИСЕРТАЦІЙ

Здобувач має право:

- вибирати тему магістерської дисертації з числа запропонованих випусковою кафедрою або запропонувати власну тему з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки і можливості виконання, погодивши з керівником;
- отримувати консультації керівника та консультантів, призначених випусковою кафедрою;
- за необхідності ініціювати питання про зміну керівника (наукового керівника) та/або консультантів, але не пізніше одного тижня з початку виконання кваліфікаційної роботи за графіком навчального процесу. У

всіх випадках він звертається з відповідною заявою на ім'я завідувача випускової кафедри [24, 8];

- отримати від наукового керівника завдання на кваліфікаційну роботу та рекомендації на підбір та опрацювання матеріалів під час проходження практики, яка передуює виконанню кваліфікаційної роботи
- самостійно вибирати варіанти вирішення завдань на атестаційну роботу;
- попереднього (на кафедрі), первинного або повторного (у ЕК) захисту роботи;
- захищати дисертацію відкрито і гласно; вільно проводити аудіо- та/або відеофіксацію процесу захисту, крім захисту кваліфікаційних робіт за закритою тематикою;
- обрати місце захисту (в Університеті чи на підприємствах, в установах та організаціях різних форм власності, для яких тематика поданих до захисту кваліфікаційних робіт становить науково-теоретичну або практичну цінність. Виїзне засідання ЕК проводиться за таким же регламентом, як і засідання, що проводиться в Університеті);
- ознайомитися зі змістом відгуку керівника (наукового керівника) і рецензії та підготувати (за необхідності) аргументовані відповіді на їх зауваження при захисті роботи у ЕК.
- у випадку виникнення конфліктної ситуації здобувача з науковим керівником, консультантом, іншими працівниками випускової кафедри, факультету, інституту, Університету задля її врегулювання, згідно з Положенням про вирішення конфліктних ситуацій в КПІ ім. Ігоря Сікорського, письмого звернутися зі скаргою щодо порушення його прав. (Оцінка, яка за результатами складання державного екзамену або захисту атестаційної роботи виставлена ЕК, оскарженню не підлягає)

Здобувачі, які успішно пройшли атестацію, відраховуються з Університету у зв'язку із завершенням навчання за відповідним рівнем вищої освіти. Рішенням ЕК здобувачам може бути надана рекомендація щодо продовження навчання на наступному рівні вищої освіти.

Здобувачам, які були не допущені до захисту кваліфікаційної роботи, оскільки з поважних причин, підтверджених документально, не мали можливості її підготувати, можуть скористатися правом поновлення на навчання на термін, необхідний для підготовки кваліфікаційної роботи та проходження атестації [24, 9-11].

Здобувач зобов'язаний:

- своєчасно вибрати тему атестаційної роботи та отримати попереднє завдання на магістерську дисертацію;
- після складання та захисту звіту про переддипломну практику отримати у керівника остаточне завдання на магістерську дисертацію;
- регулярно, не менше одного разу на два тижні, інформувати керівника про стан виконання роботи відповідно до календарного плану, надавати на його вимогу необхідні матеріали для перевірки;

- дотримуватися принципів академічної доброчесності та самостійно виконувати індивідуальну кваліфікаційну роботу або індивідуальну частину комплексної кваліфікаційної роботи.
- самостійно виконувати індивідуальну атестаційну роботу;
- при розробленні питань враховувати сучасні досягнення науки і техніки, використовувати передові методики наукових та експериментальних досліджень, приймати обґрунтовані й оптимальні рішення із застосуванням системного підходу;
- при виконанні роботи використовувати сучасні комп'ютерні технології;
- відповідати за правильність прийнятих рішень, обґрунтувань, розрахунків, якість оформлення текстового та графічного матеріалу;
- дотримуватися календарного плану виконання роботи, своєчасно та адекватно реагувати на зауваження та рекомендації керівника і консультантів магістерської дисертації;
- у встановлений термін подати магістерську дисертацію для перевірки керівнику та консультантам і після усунення їх зауважень повернути керівнику для отримання його відгуку;
- отримати всі необхідні підписи на титульному листі роботи, а також резолюцію завідувача випускової кафедри про допуск до захисту;
- особисто подати атестаційну роботу, допущену до захисту, рецензенту; на його вимогу надати необхідні пояснення з питань, які розроблялися;
- ознайомитися зі змістом відгуку керівника і рецензії та підготувати (у разі необхідності) аргументовані відповіді на їх зауваження при захисті роботи у ЕК. Вносити будь-які зміни або виправлення в атестаційну роботу після отримання відгуку керівника та рецензії забороняється;
- пройти попередній захист (за умови запланованого заходу);
- надати на кафедру підготовлену та допущену до захисту атестаційну роботу з відгуком керівника і рецензією не менш ніж за 5 робочих днів до її захисту в ЕК;
- своєчасно прибути (бути присутнім) на захист атестаційної роботи або попередити завідувача випускової кафедри та голову ЕК (через секретаря ЕК) про неможливість присутності на захисті із зазначенням причин цього та наступним наданням документів, які засвідчують поважність причин. У разі відсутності таких документів ЕК може прийняти рішення про неатестацію студента з подальшим відрахуванням з університету [24, 9-11].

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за результатами атестаційного екзамену або захисту кваліфікаційної роботи, чи не з'явився на засідання ЕК без поважної причини, відраховується з Університету як такий, що не виконав індивідуальний навчальний план. Йому видається академічна довідка встановленого зразка [24].

Науковий керівник магістерської дисертації:

- формулює або надає допомогу здобувачу в формулюванні теми магістерської дисертації, подає її до затвердження на засіданні кафедри, а після оприлюднення дає необхідні пояснення за запропонованим напрямом дослідження;
- готує завдання на кваліфікаційну роботу за відповідною формою та видає його здобувачу до початку практики, яка передуює виконанню кваліфікаційної роботи;
- згідно із завданням на кваліфікаційну роботу надає здобувачу рекомендації щодо змісту розділів кваліфікаційної роботи, особливостей та вимог до виконання окремих питань завдання, опрацювання необхідної літератури, нормативних і довідкових матеріалів, наукових видань тощо, рекомендує методи вирішення завдання на кваліфікаційну роботу, залишаючи за здобувачем право приймати остаточне рішення самостійно.
- контролює дотримання календарного плану виконання роботи. У разі суттєвих порушень, які можуть призвести до зриву встановлених термінів надання атестаційної роботи до ЕК, інформує керівництво кафедри для прийняття відповідних заходів, у тому числі й рішення про недопущення до захисту;
- проводить систематичні бесіди та консультації (не менше одного разу на два тижні), на яких магістрант інформує про стан виконання роботи, обговорюються можливі варіанти рішень, конкретизуються окремі пункти завдання тощо;
- частинами або в цілому перевіряє виконану роботу;
- несе відповідальність за наявність у кваліфікаційній роботі помилок системного характеру. У разі невиконання здобувачем рекомендацій щодо виправлення таких помилок, керівник (науковий керівник) зазначає це у своєму відгуку;
- надає в електронному форматі текст остаточного варіанту кваліфікаційної роботи здобувача відповідальній особі від кафедри за перевірку на плагіат та після перевірки отримує від неї звіт подібності, який засвідчує відсоток збігів/ідентичності/схожості у кваліфікаційній роботі, після чого здійснює експертну оцінку роботи з урахуванням звіту подібності, робить висновок про оригінальність роботи і включає його до відгуку.
- готує відгук на кваліфікаційну роботу з характеристикою діяльності здобувача під час виконання кваліфікаційної роботи і несе відповідальність за його об'єктивність.
- готує магістранта до захисту;
- як правило, має бути присутнім на засіданні ЕК при захисті магістерської дисертації, керівником якої він є;
- з урахуванням наукових (творчих) здобутків ініціює надання магістрантові рекомендацій ЕК на навчання в аспірантурі [24, 9-11].

Консультант магістерської дисертації:

- доводить до відома магістрантів графік консультацій, їх час та місце;
- формулює у межах своєї компетенції завдання на магістерську дисертацію;
- проводять консультації здобувачів за затвердженим графіком консультацій з питань щодо виконання кваліфікаційної роботи.
- надає здобувачу рекомендації щодо змісту розділів кваліфікаційної роботи, особливостей та вимог до виконання окремих питань завдання, опрацювання необхідної літератури, нормативних і довідкових матеріалів, наукових видань тощо;
- рекомендує методи та шляхи вирішення завдань (залишаючи за здобувачем право приймати остаточне рішення самостійно);
- інформує керівника дипломної роботи (магістерської дисертації) про виконання студентом поставленого завдання;
- своєчасно перевіряє розділ і, за відсутності зауважень, підписує титульний лист пояснювальної записки та відповідний графічний (ілюстративний) матеріал [24].

Рецензент магістерської дисертації:

- у встановлені строки отримує від магістранта роботу для рецензування;
- докладно ознайомлюється зі змістом магістерської дисертації та ілюстративним матеріалом;
- за потреби запрошує магістранта на бесіду для отримання пояснень з питань його магістерської дисертації;
- до дати, яка зазначена у направленні, готує рецензію за встановленими вимогами [24].

2. ЕТАПИ ТА ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ І ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Магістерська дисертація це вид кваліфікаційної роботи здобувача ступеня магістра, призначений для об'єктивного контролю ступеня сформованості компетентностей дослідницького та інноваційного характеру для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та розв'язування проблем у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності [24].

Магістерська дисертація є завершальним етапом другого (магістерського) рівня вищої освіти, тому вона повинна забезпечувати не тільки закріплення академічної культури, але й необхідну сукупність методологічних знань та методичних навичок у обраній галузі професійної діяльності. Основна увага приділяється оволодінню уміннями та навичками науково-дослідної роботи (організації та проведенню соціологічного дослідження, інтерпретації та

аналізу результатів з використанням сучасних інформаційних технологій) [24].

Магістерська дисертація є кваліфікаційною роботою з спеціальності «Соціальна робота», її зміст має розкрити наявність у автора компетентностей, які зазначені у освітній програмі та бути пов'язаним з вирішенням конкретних наукових або прикладних задач, що обумовлені специфікою спеціальності «Соціальна робота» та ОП програмою «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність».

Основним завданням здобувача вищої освіти є демонстрація рівня своєї наукової кваліфікації, здатності самостійно здійснювати науковий пошук та розв'язувати завдання наукового характеру.

Метою магістерської дисертації є систематизація теоретичних та практичних знань студентів з фахової підготовки; вироботка власної інтерпретації наукової проблеми через опрацювання наукової літератури та самостійний науковий пошук у спробі розв'язання складної спеціалізованої задачі або проблеми у соціальній сфері.

Робота над магістерською дисертацією потребує поглиблення знань здобувача про процес наукового дослідження, оформлення, популяризації і подальшого використання його результатів.

Кваліфікаційна робота має бути оприлюднена на офіційному сайті закладу вищої освіти, або його структурного підрозділу, або у репозитарії закладу вищої освіти.

Виконання кваліфікаційної роботи має продемонструвати:

● **низку загальних компетентностей:**

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність розробляти і управляти проектами.
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Навички міжособистісної взаємодії.

● **низку фахових компетентностей:**

- Здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук, у тому числі методи математичної статистики та кількісні соціологічні методи, стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціальної роботи.
- Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.
- Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.
- Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи.

- Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.
 - Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.
 - Здатність до професійної рефлексії.
 - Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.
 - Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.
 - Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.
 - Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.
 - Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.
 - Здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи.
 - Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проектів і технологій.
 - Здатність упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.
 - Здатність до соціального проектування як різновиду інноваційної діяльності, що сприяє розвитку соціальних об'єктів і систем на засадах сучасних знань і наукових підходів; готовність майбутніх фахівців до реалізації власних соціально-проектних ініціатив у практичній роботі.
 - Здатність до волонтерської діяльності як прояву активної, громадянської позиції, з урахуванням міжнародного й національного досвіду; професійна готовність майбутніх фахівців щодо реалізації загальнолюдських ціннісних установок у практичній допомозі нужденним.
- та передбачає такі **результати навчання**:
- Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.
 - Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.
 - Застосовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності, висловлюватися іноземною мовою, як усно, так і письмово.
 - Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.
 - Збирати та здійснювати кількісний і якісний аналіз емпіричних даних.

- Самостійно й автономно знаходити інформацію необхідну для професійного зростання, опановувати її, засвоювати та продукувати нові знання, розвивати професійні навички та якості.
- Застосовувати загальне та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних задач та здійснення наукового дослідження.
- Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.
- Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.
- Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи
- Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.
- Визначати методологію прикладного наукового дослідження та застосовувати методи кількісного та якісного аналізу результатів, у тому числі методи математичної статистики.
- Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.
- Розробляти соціальні проекти на високопрофесійному рівні.
- Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.
- Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.
- Розробляти, апробувати та втілювати соціальні проекти і технології.
- Упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.
- Вміти визначати та реалізовувати головні цілі і завдання волонтерської діяльності з різними категоріями клієнтів; здійснювати наукові дослідження соціально-значущих проблем у сфері добровільної соціальної допомоги.
- Знати сутність і науково-теоретичні засади соціального проектування; вміти розробляти і впроваджувати соціальні проекти з використанням сучасних інноваційних методів та технологій; вміти комунікувати з експертами інших професійних груп та організацій різних форм власності; організовувати необхідні соціальні PR-акції [7].

2.1. Приблизна тематика магістерських дисертацій за спеціальністю 231 «Соціальна робота» за освітньою програмою «Волонтерська діяльність та міжнародні соціальні проєкти»

Теми кваліфікаційних робіт можуть бути запропоновані випусковими кафедрами, керівниками (науковими керівниками) кваліфікаційних робіт, керівниками практики з боку бази практики, стейкхолдерами або здобувачами з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки і можливості виконання.

Остаточний вибір та формулювання теми кваліфікаційної роботи здійснюється до початку практики, яка передуює виконанню кваліфікаційної роботи [24].

Вибір теми для магістерської роботи не повинен мати випадковий характер. Студент (магістрант) уже протягом написання курсової та дипломної роботи має визначитись у своїх наукових інтересах, у межах яких він хотів би працювати й далі.

При обранні теми магістрант має враховувати такі фактори, як актуальність теми, її наукове і практичне значення, ступінь висвітлення питання в науковій літературі, доступність бази дослідження, а також тематики наукових досліджень випускової кафедри та свої наукові інтереси. Назва теми магістерської роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми, вказувати на мету магістерського дослідження і його завершеність.

1. Волонтерство як інноваційний вид соціальної роботи в сучасній Україні.
2. Принципи менеджменту волонтерського руху.
3. Волонтерство та добровольчий рух як соціокультурні явища.
4. Соціальні механізми молодіжного волонтерства.
5. Волонтерські програми в дитячих закладах.
6. Міжнародне волонтерство: принципи, механізми, методи.
7. Студентське волонтерство: історичні та сучасні форми.
8. Соціальна робота з сім'ями (різні категорії, що потребують соціальної допомоги).
9. Прийомна сім'я як альтернативна форма державної опіки над дітьми.
10. Практики консультування в процесі формування адаптивної соціальної поведінки в соціальній роботі.
11. Креативні технології в соціальній роботі (з різними категоріями людей, що потребують соціальної допомоги).
12. Тренінгові технології в соціальній роботі з дітьми із зони АТО.
13. Методи соціальної реабілітації сімей з тимчасово окупованих територій.
14. Волонтерський рух в соціальній роботі з дітьми та підлітками, які живуть на прифронтових територіях.
15. Міжнародний волонтерський рух в глобальній мережі екопоселень.
16. Міжнародні та національні соціальні проєкти на базі екологічних поселень.
17. Потенціал екологічних поселень для розвитку соціальної роботи в Україні.

18. Підготовка та перепідготовка соціальних працівників з урахуванням цілей сталого розвитку.
19. Форсайт прогнозування в соціальній роботі.
20. Проектний менеджмент в соціальній роботі (на основі проектів «Сімейний дитячий будинок»).
21. Креативні технології в соціальній реабілітації груп населення, що мають глибинні порушення соціального функціонування.
22. Технологічні аспекти соціальної реабілітації в соціальній роботі.
23. Волонтерство у створенні реабілітаційного середовища для дітей, які живуть на прифронтових територіях.
24. Застосування креативних методів у процесі соціалізації дітей із порушенням поведінки.
25. Традиції соціальної допомоги особистості у волонтерській діяльності.
26. Організація соціальної роботи у надзвичайних ситуаціях техногенного характеру.
27. Соціальна робота з жінками постраждалими від сексуального та гендерно детермінованого насильства.
28. Благодійна діяльність в умовах сучасного українського суспільства: проблеми мотивації.
29. Державні соціальні програми і стан їх практичної реалізації.
30. Захист прав та інтересів жінок: соціально-правовий аспект.
31. Інноваційні технології допомоги дітям у складній життєвій ситуації.
32. Інноваційні технології соціального обслуговування населення (на прикладі категорії клієнтів за вибором студента).
33. Посередництво і консультування в діяльності соціального працівника.
34. Психосоціальні методи роботи з різними групами населення (за вибором студента).
35. Роль і можливості використання інформаційних технологій в системі соціальної роботи.
36. Роль комунікативних навичок у професійній діяльності фахівця із соціальної роботи.
37. Соціальне обслуговування в системі соціального захисту населення: стан і перспективи розвитку.
38. Соціальні програми як інструмент і технології реалізації соціальної політики держави.
39. Технологія соціального консультування (на прикладі категорії клієнтів за вибором студента).
40. Технологія соціальної профілактики (на прикладі категорії клієнтів за вибором студента).
41. Гуманізація процесів міжнародної міграції населення як чинник підвищення ефективності соціальної політики.
42. Соціальні проекти з інтеграції мігрантів у нове соціокультурне середовище.
43. Соціальна адаптація та реінтеграція мігрантів та внутрішньо переміщених осіб.

2.2. Підготовка магістерських дисертацій

Написання магістерської дисертації передбачає ряд послідовних етапів. **Підготовчий етап** починається з вибору теми дослідження та наукового керівника, як правило, з професорсько-викладацького складу випускової кафедри. Список наукових керівників затверджується на засіданні кафедри. Орієнтовна тематика магістерських дисертацій за напрямом 231 «Соціальна робота» пропонується кафедрою, але студент може запропонувати власну проблематику дослідження, попередньо узгодивши її з науковим керівником. У назві не бажано використовувати ускладнення чи узагальнюючу термінологію та використовувати такі слова, як «дослідження...», «аналіз...», «вивчення...», «питання...», «проблеми...».

Перед остаточним визначенням теми магістерської дисертації студенту бажано здійснити критичний **огляд наявної літератури за темою дослідження**. Для складання попереднього списку літератури необхідно переглянути каталоги, збірки наукових праць, періодичні видання. Журнали краще починати переглядати з останнього номера за рік, в якому поданий перелік усіх надрукованих за рік статей та публікацій. Для формування нормативно-правової бази дослідження корисним є використання серверу Верховної Ради, на якому оперативно представляються усі законодавчі акти та зміни до них. Працюючи над джерельною базою варто не просто накопичувати матеріал, а обмірковувати наукову інформацію, виробляти власні ідеї, концепції та підходи або використовувати їх для порівняння чи протиставлення. Під час роботи з літературою не рекомендується використовувати навчальні посібники та підручники. До вибору тем існують наступні вимоги:

- тема має відповідати схильностям конкретного студента, його політичній та духовній культурі;
- основні тексти мають бути досяжними (доступними фізично) для конкретного студента та відповідати його інтелектуальному рівню (бути зрозумілими);
- обрана методологія повинна реально відповідати можливостям конкретного студента.

Обравши тему магістерської дисертації, студент подає на ім'я завідувача кафедри філософії заяву із зазначенням обраної теми та наукового керівника. Вибір теми та наукового керівника повинен бути здійсненим на початку першого року навчання, але не пізніше, ніж до 1 жовтня. Студент, за погодженням з науковим керівником і кафедрою може змінити формулювання теми, але не пізніше, ніж за три місяці до визначеного терміну подання завершеної роботи. Списки студентів із зазначеними темами робіт та науковими керівниками затверджуються рішенням Вченої ради факультету. За два місяці до захисту видається відповідний НАКАЗ ректора університету.

Останнім кроком підготовчого етапу є складання індивідуального навчального плану роботи магістра (**додаток Б**). Студент, узгоджуючи свої дії з науковим керівником, розробляє структуру наукової роботи із зазначенням

напрямків дослідження відповідно до обраної теми та графік її виконання на перший рік навчання. Індивідуальний план, підписаний магістрантом та науковим керівником, затверджується завідуючим випускаючої кафедри (не пізніше 1 листопада на перший рік навчання та до 15 вересня на другий рік навчання). Він роздруковується в двох примірниках, один з яких зберігається на кафедрі, а інший знаходиться у студента.

Основний етап роботи над магістерською дисертацією починається з 1 вересня другого року навчання, коли магістранти проходять **науково-дослідницьку (переддипломну) практику**. Завдання до магістерської дисертації видається магістранту не пізніше одного тижня після початку періоду безпосередньої підготовки магістерської дисертації (умовне позначення у графіку навчального процесу – «Д») та затверджується завідувачем кафедри (додаток Б).

Наступним кроком основного етапу є **написання тексту та оформлення магістерської дисертації** відповідно до встановлених вимог. В процесі підготовки магістерської дисертації студенти мають право на отримання консультації з окремих розділів. Консультантами можуть виступати професори, доценти, науковці, викладачі університету та інших учбових закладів освіти III - IV різня акредитації, висококваліфіковані фахівці центральних та місцевих державних органів, спеціалісти в галузі соціологічних досліджень. Консультанти перевіряють відповідний розділ виконаної студентом роботи і підписують його.

З метою підвищення якості наукових робіт та їх допуску до захисту проводиться процедура попереднього захисту, де комісією надаються рекомендації щодо їх вдосконалення. Комісія попереднього захисту може запропонувати доопрацювати дисертацію або рекомендувати кафедрі не допускати роботу до захисту, якщо вона не відповідає встановленим вимогам. За умови допуску до захисту студент оформлює реферат, в якому стисло розкривається основний зміст роботи. Виконана магістерська дисертація у не зброшурованому вигляді подається науковому керівнику для написання відгуку.

На **заключному етапі** магістр отримує відгук наукового керівника (додаток Д) з характеристикою діяльності студента під час виконання магістерської дисертації.

Наказом декана факультету за поданням завідуючого кафедрою для кожної магістерської дисертації, яка допущена до захисту, призначається рецензент (кандидат або доктор наук), прізвище якого зазначається у виданому студенту на попередньому захисті направленні на рецензію (додаток Е).

Переpletена магістерська дисертація **передається рецензенту**, який у встановлений термін передає студенту рецензію, оформлену за встановленими вимогами (додаток Ж). За тиждень до встановленої дати захисту студент має подати роботу та усі необхідні документи на кафедру.

Алгоритм підготовки кваліфікаційної роботи:

1. вибір теми та наукового керівника магістерської дисертації;
2. узгодження теми та призначення керівника магістерської дисертації;
3. розробка індивідуального завдання на магістерську дисертацію, складання календарного плану її виконання;
4. визначення списку рецензентів;
5. затвердження графіків контролю за написанням кваліфікаційної роботи;
6. апробація матеріалів магістерського дослідження на теоретичних семінарах та конференціях,
7. публікації за темою магістерського дослідження;
8. перевірка науковим керівником написання розділів, проведення консультацій, надання інформації завідувачу кафедри про дотримання графіка студентами, звіти магістранта на засіданні кафедри;
9. попередній захист кваліфікаційної роботи (у разі потреби) та усунення недоліків;
10. затвердження теми наказом.....
11. подання заверш роботи н. к
12. перевірка на плагіат;
13. підготовка відгуку наукового керівника на магістерську дисертацію після її завершення;
14. подання роботи на випускову кафедру для затвердження завідувачем кафедри та реєстрації;
15. зовнішнє рецензування кваліфікаційної роботи;
16. підготовка доповіді за результатами дослідження, ілюстративного матеріалу та презентації;
17. захист кваліфікаційної роботи в ЕК;
18. обговорення на ЕК та оголошення результатів.

2.3. Організація підготовки та допуск до захисту кваліфікаційної роботи

З метою встановлення відповідності кваліфікаційних робіт вимогам до оформлення, змісту, перевірки готовності здобувачів до захисту кваліфікаційних робіт випусковою кафедрою може проводитись попередній захист кваліфікаційних робіт. Для цього завідувач випускової кафедри створює комісію з науково-педагогічних працівників кафедри, які беруть участь у керівництві кваліфікаційними роботами. За результатами попередніх захистів комісія надає висновок про якість виконаних робіт, подає свої зауваження, рекомендації. Здобувач має пройти перевірку на плагіат та отримати всі необхідні підписи на титульному листі кваліфікаційної роботи, а також резолюцію завідувача випускової кафедри про допуск до захисту кваліфікаційної роботи. Здобувач подає на кафедру підготовлену та допущену до захисту кваліфікаційну роботу з відгуком наукового керівника і рецензією не

менш ніж за 5 робочих днів до її захисту в ЕК.

Науковий керівник готує відгук на кваліфікаційну роботу з характеристикою діяльності здобувача під час виконання кваліфікаційної роботи і несе відповідальність за його об'єктивність. Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи готується в довільній формі із зазначенням актуальності та новизни дослідження, ступеню самостійності виконаної роботи, вміння здобувача працювати із фаховою літературою, рівня оволодіння методами та інструментарієм дослідження при аналізі, логічності, послідовності, аргументованості викладення матеріалу, відповідності вимогам державного стандарту, практичної значущості роботи, з вказівкою на позитивні сторони та недоліки та оцінкою роботи: «відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно», «незадовільно». Відгук наукового керівника з висновком про наявність в роботі здобувача академічного плагіату є підставою для недопущення кваліфікаційної роботи до захисту, а здобувач може бути притягнутий до академічної відповідальності відповідно до законодавства.

Рецензент докладно ознайомившись зі змістом кваліфікаційної роботи та її додатками надає рецензію на кваліфікаційну роботу і, за необхідності, може запросити здобувача на співбесіду. Рецензент має підписатися із зазначенням свого прізвища, ім'я та по батькові, місця роботи і посади, яку займає. Рецензія є інформацією для ЕК про якісний рівень виконаної роботи, при цьому негативна рецензія не є підставою для недопущення здобувача до захисту кваліфікаційної роботи.

Здобувач має ознайомитися зі змістом відгуку наукового керівника і рецензії та підготувати (за необхідності) аргументовані відповіді на їх зауваження при захисті роботи у ЕК. Вносити будь-які зміни або виправлення до кваліфікаційної роботи після отримання відгуку наукового керівника та рецензії забороняється.

Під час підготовки до захисту здобувач має погодити зі своїм науковим керівником стислу доповідь та підготовлені наочні матеріали (4–6 сторінок з найважливішими ілюстративними матеріалами). Доповідь обов'язково готується у вигляді презентації (в Power Point) з використанням мультимедійної техніки, в якій доцільно подати: 1) ПІБ студента; 2) назва кваліфікаційної роботи; 3) назва та шифр спеціальності; 4) робота представлена на здобуття кваліфікації студента; 5) ПІБ наукового керівника кваліфікаційної роботи; 6) актуальність дослідження; 7) мета дослідження; 8) об'єкт і предмет дослідження; 9) зміст роботи (назви розділів і підрозділів); 10) завдання дослідження з узгодженими до них висновками (паралельно завдання висновок); 11) виклад основних результатів роботи (стисло, лише головне); 12) наукова новизна. Презентація складається з 10–15 слайдів, на кожному з яких оптимально розташовується 12–15 рядків тексту. На першому слайді розміщують перших п'ять зазначених вище пунктів, а на останньому: «Дякую за увагу!». Слайди мають бути взаємопов'язані з доповіддю.

Кваліфікаційна робота, в якій виявлені принципові недоліки у прийнятих рішеннях, обґрунтуваннях, розрахунках та висновках, суттєві відхилення від

вимог стандартів, ознаки академічного плагіату, до захисту в ЕК не допускається.

Кваліфікаційна робота з ознаками плагіату до захисту не допускається. Рішення про це приймається на засіданні випускової кафедри, витяг з протоколу якого разом зі службовою завідувача кафедри подаються декану факультету/директору інституту для підготовки матеріалів до наказу ректора про відрахування здобувача. Рішення про це приймається на засіданні випускової кафедри, витяг з протоколу якого разом зі службовою завідувача кафедри подаються декану факультету для підготовки матеріалів до наказу ректора про відрахування здобувача [24, 11].

Здобувачі, які були не допущені до захисту кваліфікаційної роботи, оскільки з поважних причин, підтверджених документально, не мали можливості її підготувати, можуть скористатися правом поновлення на навчання на термін, необхідний для підготовки кваліфікаційної роботи та проходження атестації.

У випадку виникнення конфліктної ситуації здобувача з науковим керівником, іншими працівниками випускової кафедри, факультету, Університету їх врегулювання здійснюється згідно з Положенням про вирішення конфліктних ситуацій в КПІ ім. Ігоря Сікорського за відповідним зверненням однієї зі сторін конфлікту.

Вимоги допуску кваліфікаційних робіт до захисту

До захисту у ЕК допускаються дипломні роботи, теми яких затверджені наказом ректора університету, а структура, зміст та якість викладення матеріалу та оформлення відповідають вимогам методичних рекомендацій кафедри та Положення про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти в КПІ ім. Ігоря Сікорського [13], що підтверджено підписами керівника і наявністю відгуку керівника та рецензії. Негативна рецензія або не є підставою для недопущення студента до захисту атестаційної роботи.

Допуск до захисту кваліфікаційних робіт у ЕК здійснюється рішенням випускової кафедри, що має бути оформлено відповідним протоколом засідання кафедри. Допуск підтверджується візою завідувача кафедри на титульному аркуші магістерської дисертації.

До захисту допускаються студенти, які:

- виконали індивідуальний навчальний план (не мають академічних заборгованостей);
- мають завершену, оформлену у відповідності з вимогами кваліфікаційну роботу;
- Звіт за результатами перевірки в програмі Unicheck;
(<https://corp.unicheck.com>);
- отримали відгук керівника дипломної роботи;
- не мають заборгованостей по оплаті;
- отримали рецензію;
- отримали візу завідуючого кафедрою про допуск до захисту.

Не пізніше, ніж за п'ять робочих днів до захисту студент повинен подати секретареві ЕК:

- електронний варіант магістарської дисертації в форматі .doc;
- зброшуровану магістерську дисертацію з усіма необхідними підписами;
- презентацію (в Power Point) , комплекс ілюстративних матеріалів, схем, графіків, та інших носіїв візуальної інформації для членів ЕК (якщо є);
- звіт за результатами перевірки в програмі Unichack;
- письмову згоду на розміщення дипломної роботи в базі ELAKPI;
- відгук керівника;
- рецензію;
- завірену залікову книжку;

Деканат надає зведену відомість про виконання студентами навчального плану і отримані ними оцінки.

Дата, час та місце офіційного публічного захисту кваліфікаційних робіт зазначаються графіком засідань екзаменаційних комісій, який затверджується ректором КПП ім. Ігоря Сікорського та доводиться до відома здобувачів і викладачів випускової кафедри.

2.4. Процедура офіційного публічного захисту та критерії оцінювання.

Захист кваліфікаційних робіт здійснюється публічно. Здобувачі та особи, що присутні на захисті кваліфікаційних робіт, можуть вільно проводити аудіо-та/або відеофіксацію процесу захисту, крім захисту кваліфікаційних робіт за закритою тематикою. Офіційний захист кваліфікаційної роботи відбувається на відкритому засіданні ЕК за участю не менше половини її складу за обов'язкової присутності голови ЕК. Графік роботи ЕК затверджує ректор КПП ім. Ігоря Сікорського. На засідання ЕК до початку захисту секретарем подаються такі документи:

- витяг із наказу ректора про затвердження персонального складу цієї комісії;
- витяг з наказу ректора про затвердження
- список студентів екзаменаційної групи, які допущені до захисту кваліфікаційних робіт, за підписом завідувача випускової кафедри;
- зведена відомість про виконання студентом навчального плану та про отримані ним оцінки з навчальних дисциплін;
- кваліфікаційні роботи здобувачів із супроводжуючими документами: відгук наукового керівника, рецензія, інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної магістерської дисертації (довідки про впровадження результатів дослідження у практичну діяльність установи / організації або в освітній процес, публікації здобувача та ін.).

Процедура офіційного публічного захисту магістерської дисертації складається з:

- представлення секретарем ЕК документів, поданих здобувачем до ЕК (відгук наукового керівника, зовнішня рецензія, відомості про публікації за темою дисертації, апробацію, впровадження);
- доповіді (~10–15 хв.) автора магістерської роботи, що супроводжується презентацією за допомогою мультимедійного забезпечення;
- зачитування головою ЕК відгуку наукового керівника та рецензії на кваліфікаційну роботу;
- обговорення роботи, під час якого доповідач дає відповіді на зауваження рецензента та запитання членів ЕК.

Загальна тривалість захисту однієї кваліфікаційної роботи становить не більше 30 хвилин.

В презентації повинно бути обґрунтовано вибір теми, її актуальність, мету, завдання, розкрито практичну значущість дослідження, висвітлено отримані результати та представлено основні висновки і рекомендації.

Основні рекомендації до змісту презентації за Л.Льєїсом:

- кожен слайд має відображати одну думку;
- текст має складатися з коротких слів та простих речень;
- рядок має містити 6-8 слів;
- всього на слайді має бути 6-8 рядків;
- загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- дієслова мають бути в одній часовій формі;
- заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні положення слайду;
- у заголовках мають бути і великі, і малі літери;
- слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективної передачі інформації;
- кількість блоків інформації під час відображення статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;
- підписи до ілюстрації розміщуються під нею, а не над нею;
- усі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі.

Під час доповіді також можна роздати членам ЕК матеріали (якщо є потреба в цьому): таблиці, схеми, графіки, діаграми, плакати тощо. Вказані матеріали обов'язково узгоджуються з науковим керівником.

Під час захисту магістерської дисертації студент повинен:

- стисло обґрунтувати вибір теми, її актуальність, мету і завдання;
- розкрити теоретичну та практичну значущість дослідження;
- чітко сформулювати основні висновки та рекомендації;
- показати ґрунтовні знання першоджерел та наукової літератури з обраної проблеми, всебічне володіння матеріалом дослідження;
- продемонструвати здатність самостійно аналізувати й узагальнювати результати дослідження.

Після доповіді здобувача, голова ЕК зачитує відгук наукового керівника та рецензію на кваліфікаційну роботу, і студент має можливість

відповісти на всі зауваження рецензента. Під час захисту кваліфікаційної роботи члени ЕК, присутні на захисті викладачі, спеціалісти можуть ставити здобувачу питання щодо змісту роботи. Відповіді здобувача мають бути конкретними, аргументованими і короткими. Процедура захисту протоколюється секретарем комісії. Під час захисту кожний член ЕК оцінює якість кваліфікаційної роботи та якість її захисту у 100-бальній шкалі, згідно з критеріями оцінювання. Визначаючи оцінку, необхідно враховувати актуальність, теоретичний рівень, наукову новизну та практичну значущість роботи, уміння студента вести аргументовану публічну дискусію й захищати свою позицію тощо. Оцінка представленої до захисту кваліфікаційної роботи визначається на основі:

- 1) актуальності досліджуваної проблеми;
- 2) рівня виконання кваліфікаційної роботи;
- 3) обґрунтування мети дослідження, глибини аналізу стану розв'язання проблеми;
- 4) коректного вибору методів дослідження;
- 5) теоретичного обґрунтування проблеми з аналізом різних поглядів на вирішення питання;
- 6) якості практичної частини роботи;
- 7) рівня використання інформаційних технологій;
- 8) якості оформлення магістерської роботи;
- 9) апробації результатів дослідження та наявності публікацій;
- 10) доповідь на захисті та якості презентації

Оцінка обговорюється на закритому засіданні ЕК та оголошується головою ЕК у присутності членів комісії, усієї групи студентів-магістрантів.

Студенту, який успішно захистив магістерську дисертацію, за рішенням ЕК присвоюється кваліфікація «магістр соціальної роботи», видається диплом про вищу освіту та додаток до диплому.

Засідання ЕК оформляється протоколом, до якого вносяться відповідні оцінки за захист, записуються запитання членів ЕК і присутніх на захисті, особисті думки членів ЕК, зазначається здобутий освітній ступінь. Протокол підписують голова і члени ЕК, що брали участь у засіданні.

ЕК після завершення роботи складає звіт, в якому відображаються: основні кількісні показники щодо рівня та якості успішності по захистах; характеристики виконаних магістерських робіт щодо можливості впровадження конкретних пропозицій у відповідну практику та ін.

У разі отримання здобувачем за результатами захисту кваліфікаційної роботи оцінки «незадовільно», ЕК встановлює, чи може здобувач (у разі його поновлення для підготовки кваліфікаційної роботи та проходження атестації) подати на захист доопрацьовану кваліфікаційну роботу за тією ж темою або він повинен виконати кваліфікаційну роботу за новою темою, узгодженою з випусковою кафедрою [13, 16].

Поновлення осіб для повторного захисту кваліфікаційної роботи, а також допуск до атестації здобувачів, які з поважних причин не змогли пройти її у встановлений термін, здійснюється за заявою особи на ім'я ректора Університету з візами-погодженнями наукового керівника кваліфікаційної роботи, завідувача випускової кафедри та декана факультету.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за результатами захисту кваліфікаційної роботи, чи не з'явився на засідання ЕК без поважної причини, відраховується з Університету як такий, що не виконав індивідуальний навчальний план. Йому видається академічна довідка встановленого зразка [13, 17].

Критерії оцінювання магістерських дисертацій

Магістерська дисертація як засіб діагностики результатів навчання студентів за спеціальністю 231 «Соціальна робота» має відповідати визначеній системі характеристик. Підґрунтям формування системи характеристик є основні компетентності випускника згідно з освітньою програмою. Оцінювання магістерських дисертацій проводиться за 100-бальною шкалою із подальшим переведенням балів до національної оцінки.

Перша частина цього оцінювання враховує відповідність магістерської дисертації до вимог щодо атестаційних робіт другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» та вимог освітньої програми спеціальності щодо формування компетентності студента. Виконання магістерської дисертації оцінюється в 70 балів максимум (**додаток М**).

Друга частина системи оцінювання стосується доповіді студента в процесі захисту ним основних положень магістерської дисертації. В цьому плані критеріальна характеристика поданої роботи має визначити, наскільки студент чітко і повно розкрив мету роботи, шляхи її досягнення, глибоко аргументує прийняті рішення, демонструє вміння використовувати презентаційні матеріали, в змозі професійно відстоювати власну точку зору, а також те, як він володіє професійними знаннями на сучасному рівні. За захист поданої роботи студент отримує максимум 30 балів (**додаток М**).

Система оцінювання включає шість рівнів («відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно», «достатньо», «незадовільно») традиційних оцінок. Кожному рівню відповідають певні оцінні бали: «відмінно» - 95-100 балів, «дуже добре» - 85-94 бали, «добре» - 75-84 бали, «задовільно» - 65-74 бали, «достатньо» - 60-64 бали, «незадовільно» - менше 60. За всіма характеристиками сума мінімальних позитивних балів має бути не меншою, ніж 60 балів. Таблиця переведення суми балів до оцінок наведена в **додатку Н**. Оцінка виконання та захисту магістерської дисертації проводиться екзаменаційною комісією. Також при оцінюванні роботи враховуються зазначені у відгуках наукового керівника та рецензента зауваження і пропозиції.

3. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Структура кваліфікаційної роботи

Методичний рівень виконання магістерської дисертації відіграє важливу роль у процесі підготовки наукового здобутку студента. Структура кваліфікаційної магістерської роботи та обсяг окремих її розділів формуються з додержанням наступних вимог:

- кількість сторінок основного тексту магістерської дисертації (без урахування бібліографії та додатків) складає 80–100 стор. А4 із можливим збільшенням їх кількості на 15 %;

- найвагомішим та, відповідно, великим за обсягом є практичний доробок дослідження;

- допоміжні таблиці, графіки та мовний матеріал дослідження, доцільно виносити в додатки;

- кількість сторінок в окремих розділах чітко не регламентується, але має відповідати вимогам достатньої інформативності та обґрунтованості рішень та висновків;

- усі складові частини роботи повинні бути логічно взаємопов'язані.

Виконання кваліфікаційної роботи передбачає: обґрунтування актуальності теми, мети й завдань дослідження, формулювання гіпотези дослідження, визначення предмету та об'єкту дослідження, з'ясування рівня розробленості проблеми у науковій літературі, оцінювання його новизни та перспективності, практичну цінність, зазначення методів та мовної бази дослідження, апробацію результатів дослідження; розкриття теоретичних та інших (історичних, соціокультурних тощо) аспектів дослідження (основних категорій, понять, закономірностей розвитку явища, яке вивчається).

Структура кваліфікаційної магістерської дисертації має містити:

- титульний аркуш;

- завдання на магістерську дисертацію;

- анотації українською й англійською мовами;

- зміст;

- перелік умовних скорочень і термінів (за необхідності);

- вступ;

- основна частина;

- список використаних джерел;

- список джерел ілюстративного матеріалу (за бажанням);

- додатки.

Кожен з цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

3.2. Титульний аркуш та завдання на магістерську дисертацію

Магістерська дисертація відкривається титульним аркушем, що оформлюється відповідним чином (додаток А). У відповідності до теми

дослідження на титульному аркуші також зазначається бібліографічний код УДК (The UDC Summary (UDCS). Потім іде ЗАВДАННЯ, АНОТАЦІЯ. ЗМІСТ магістерської дисертації (додаток Г), який містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів та підрозділів, зокрема вступу, загальних висновків та рекомендацій, списку використаних джерел. Заголовки змісту повинні бути ідентичними заголовкам та підзаголовкам у тексті, тобто їх не можна скорочувати та редагувати.

3.3. Реферат, анотації

Реферат – стислий зміст магістерської дисертації. Написання реферату - заключний етап виконання магістерської роботи перед поданням її до захисту. Призначення реферату - ознайомлення членів ЕК та присутніх на захисті наукових працівників з методикою дослідження, фактичними результатами і основними висновками роботи.

За обсягом реферат має бути приблизно 7-9 сторінок.

На титульному аркуші подаються: назва випускаючої кафедри, прізвище, ім'я, по батькові магістранта; шифр і найменування спеціальності заголовком «Реферат магістерської дисертації»; з теми: «.....», місто, рік, підписи магістранта, наукового керівника та завідуючого кафедрою (додаток В).

Структурні частини реферату не нумерують, їх назви друкують великими літерами симетрично до тексту.

Реферат друкують державною мовою. Реферат має стисло, але досить ґрунтовно розкривати основний зміст роботи, в ньому не повинно бути надмірних подробиць, а також інформації, якої нема в роботі. У ньому викладають основні ідеї та висновки магістерського дослідження, внесок автора у проведенне дослідження, ступінь новизни і практичну значущість результатів дослідження.

Структура реферату

Структурно реферат складається із загальної характеристики роботи, коротко викладеного змісту, висновків та рекомендацій, списку опублікованих автором праць та доповідей за темою магістерської дисертації й анотації українською, російською та англійською мовами. Заголовки рубрик не варто виділяти в окремі рядки, достатньо вирізнити їх жирним шрифтом або курсивом і розмістити їх в підбір із текстом [15].

Загальна характеристика роботи, що подається в авторефераті, має відповідати наведеним у **вступі** до роботи її кваліфікаційним ознакам:

- актуальність теми;
- зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами;
- мета і завдання дослідження;
- об'єкт та предмет дослідження;
- гіпотеза дослідження;
- рівень розробленості проблеми;
- методи дослідження;
- наукова новизна одержаних результатів;

- практичне значення одержаних результатів;
- апробація результатів дисертації;
- публікації.

Крім того, вказують структуру роботи (наявність вступу, кількості розділів, висновків та рекомендацій, додатків) повний обсяг магістерської дисертації в сторінках, а також обсяг, що займають ілюстрації, таблиці, додатки (із зазначенням їх кількості), список використаних літературних джерел (із зазначенням кількості найменувань).

Далі стисло викладається **зміст** магістерської роботи за розділами (2-3 сторінки).

У **висновках та рекомендаціях** викладають головні теоретичні та практичні результати роботи. Кожен теоретичний і прикладний висновок роботи треба формулювати чітко і конкретно (однозначно). Формулювання віддзеркалює суть і новизну зробленого.

Список опублікованих праць магістранта (статей, тез доповіді на конференціях) за темою магістерської роботи подають відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць і прізвищ усіх співавторів. Треба вказати теми виступів на конференціях та Днях науки і методичних семінарах [27].

Анотація. Анотація українською та англійською мовами розміщується разом із Завданням (не нумерується) перед Змістом та на останніх сторінках реферату. В рамках анотації подаються *ключові слова*, що є найістотнішими для розкриття спрямованості роботи, формують на основі тексту роботи і розташовують у кінці реферату. Перелік 5-10 ключових слів (словосполучень) друкують прописними літерами в називному відмінку в рядок, через коми.

Анотації складаються за формою, яка має такий зміст:

- прізвище та ініціали студента;
- назва магістерської дисертації;
- вид магістерської дисертації (рукопис);
- спеціальність (шифр і назва);
- установа де відбудеться захист;
- місто, рік;
- основні ідеї, результати та висновки магістерської дисертації;
- ключові слова.

Приклад:

АНОТАЦІЯ

Гоч Р. М. Чинники довіри в економічних відносинах сучасного українського суспільства. На правах рукопису. Магістерська дисертація за спеціальністю 231 «Соціальна робота». Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", кафедра філософії. Київ, 2022. 100 с., 5 іл., 2 табл., список джерел з 80 найменувань, 4 додатки.

Дисертація присвячена проблемі детермінації довіри в економічних відносинах сучасного українського суспільства. В роботі узагальнено теоретичні підходи стосовно детермінації довіри і на основі цього узагальнення виявлено чинники, що зумовлюють довіру

економічним інституціям та контрагентам в Україні. Виявлено специфічні чинники, що зумовлюють довіру окремим державним регуляторам економіки та соціальним суб'єктам у межах соціально-трудова та фінансових відносин. Встановлено загальні чинники довіри громадян в економічних відносинах українського суспільства загалом (культура недовіри (цинізму), соціальний оптимізм громадян, сприйняття загальної економічної ситуації в країні, локалізації громадян у межах соціальної структури суспільства за ознаками статі, віку, типу поселення, регіону країни)

Ключові слова: соціальна робота, довіра, економічні відносини, чинники довіри, функції довіри, сучасне українське суспільство.

Приклад:

SUMMARY

Goch R. M. Factors of trust in economic relations of modern Ukrainian society. Manuscript. Master's thesis on speciality 231 «Social work». National technical university of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Department of philosophy. Kyiv, 2020.

The thesis is devoted to the determination of trust in economic relations of modern Ukrainian society. Theoretical approaches to the determination of trust are summarized and according to this generalization, factors of trust to economic institutions and counterparties in Ukraine are presented. Specific factors that contribute to trust to individual state regulators of economy and social actors within the labor and financial relations are revealed. The general factors of public trust in the economic relations of Ukrainian society (such as the culture of distrust (cynicism), social optimism of citizens, the perception of the general economic situation in the country, the localization of citizens within the social structure of society based on the properties of gender, age, place of residence, region of the country) are determined.

Key words: social work, trust, economic relations, factors of trust, functions of trust, modern Ukrainian society.

3.4. Зміст кваліфікаційної роботи

ЗМІСТ розташовують безпосередньо після анотації, починаючи з нової сторінки. До змісту включають: перелік умовних позначень, одиниць, скорочень і термінів (за потреби); вступ; назви розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки) магістерської роботи; висновки; рекомендації; список використаних джерел; список джерел ілюстративного матеріалу; назви додатків і номери сторінок, які містять початок матеріалу (див. Додаток Г).

Перелік питань, які розглядаються, структурується за принципом від загального до конкретного, при цьому назва кожного наступного розділу чи підрозділу розвиває і доповнює назву попереднього, що загалом відображає сутність досліджуваної проблеми та послідовність її вирішення.

Назви розділів та підрозділів мають бути чітко і зрозуміло сформульовані, пов'язані з темою дослідження. Назва питань не може дублювати тему магістерської роботи.

3.5. Перелік умовних скорочень

Перелік умовних скорочень і термінів подається студентом (за необхідності) у вигляді окремого списку, що розміщується після «ЗМІСТУ» у

магістерській дисертації. Перелік необхідно друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальне розшифрування.

Використані студентом скорочення, символи, позначки, які повторюються більше двох разів у тексті – вносяться до переліку. Якщо такий перелік не формується, то розшифрування скорочень наводиться у тексті під час першого їх згадування, наприклад: «засоби масової інформації (далі – ЗМІ)». Вказаною аббревіатурою студент послуговується впродовж написання тексту магістерської дисертації [15].

3.6. Вступ

Вступ є найбільш відповідальною частиною магістерської дисертації, тому що саме в ньому мають бути віддзеркалені усі фундаментальні положення роботи. Фахівці рекомендують остаточно формувати усі положення вступу наприкінці роботи над дисертацією, після написання основної частини.

Вступ містить наступні структурні елементи :

1. Актуальність теми
2. Наукова розробленість проблеми дослідження
3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами кафедри
4. Об'єкт і предмет дослідження.
5. Гіпотеза дослідження
6. Мета і завдання дослідження.
7. Методи дослідження.
8. Наукова новизна одержаних результатів
9. Практичне значення одержаних результатів
10. Апробація результатів дисертації
11. Публікації
12. Структура магістерської роботи [21].

Приклади структурних елементів Вступу взято з магістерських дисертацій, що були захищені по кафедрі філософії у 2019-2021 роках.

Актуальність теми. Цей структурний елемент дослідження містить критичний аналіз та порівняння з відомими підходами до розв'язання проблеми, що дозволяє обґрунтувати її необхідність і доцільність для розвитку певної галузі науки (соціальна робота) України.

Обґрунтування у вступі актуальності теми дослідження передбачає вміння відокремити головне від другорядного, виявлення вже відомих аспектів теми й тих, що потребують додаткового вивчення.

Актуальність визначається, як правило, трьома показниками:

- відповідність соціальному замовленню;
- розробленістю цієї теми у науці (соціальна робота);
- потребам соціально-орієнтованої практики.

Актуальність наукового дослідження має відповідати на питання «Чому це потрібно вивчати у теперішній час?» (важливість соціалізації клієнтів соціальної роботи, необхідність подолання існуючих проблем, загроз,

формування моралі людських відносин, турбота за майбутнє тощо). При цьому доцільно наводити відповідні статистичні тенденції.

Приклад:

Тема: «Соціальне сирітство у сучасному українському суспільстві»

Актуальність. Період становлення незалежної України супроводжується поглибленням великої кількості проблем, передусім у сфері сімейного виховання та соціалізації підростаючого покоління.

Зазначимо, що загальна кількість дітей-сиріт і, зокрема, соціальних сиріт за останні роки поступово зростає (щорічно їх кількість збільшується приблизно на 8 тисяч осіб). При цьому ця тенденція спостерігається на фоні загального фізичного зменшення населення (на 45 народжених – 100 померлих).

Погіршення економічного стану суспільства призвело до швидкого зниження рівня матеріального і морального становища в сім'ї, мотивуючи збільшення кількості дітей-сиріт при живих батьках, які отримали назву «соціальні сироти».

Зменшилися орієнтири і суттєво знизився рівень виховання, відбулося погіршення морально-психологічного клімату в сімейній сфері і в суспільстві в цілому.

Падіння морально-етичних норм, порушення соціальних зв'язків, відокремлення батьків від дітей, зростання народжуваності дітей з патологіями – все це призводить до загострення проблеми сирітства.

Варто підкреслити та уточнити окремі фактори, що впливають на поширення соціального сирітства, поділивши їх на дві категорії.

1. Внутрішньо-сімейні:

- безвідповідальне ставлення батьків до виконання своїх обов'язків;
- вживання батьками алкоголю, наркотичних засобів;
- проблема ранньої вагітності;
- тощо.

2. Загальнодержавні:

- бідність сімей, які виховують неповнолітніх дітей;
- відсутність дієвих соціальних програм підтримки сімей з дітьми;
- підвищення рівня смертності та психічної захворюваності населення;
- тощо.

Наукова розробленість проблеми дослідження. Стислий аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури за темою дослідження повинен продемонструвати ступінь наукової розробленості проблеми. Студенту необхідно показати, яку частку у науковому знанні своєї галузі він збирається заповнити своїм дослідженням.

Приклад:

Наукова розробленість проблеми дослідження. Питання психології та соціальної педагогіки підліткового віку досліджують: Л.С. Виготський, Ж. Піаже, ..., ..., ..., ..., ..., Д. Б. Ельконін, Т.П.Авдулова [1, 2,29].

Комплекс проблем, пов'язаних із соціальною адаптацією, вивчають: Е.М. Александрівська [59], ..., ..., ..., ..., ..., ..., Мертон [63].

Особливості соціальної дезадаптації підлітків та проблеми шкільної дезадаптації у різних аспектах вивчають: А.Т. Акажанова, ..., ..., ..., ..., ..., О. Сорока [64...71]..

Тренінги як метод соціальної роботи вивчають та розробляють: Д. Лі [72], Е.К. Лютова [73], ..., ..., ..., ..., ..., Є. К. Рудестам [75].

Особливості соціальної роботи із підлітками та методики проведення соціально-психологічних тренінгів у соціальній роботі з підлітками досліджуються та розробляються в роботах: А.П. Грецова, ..., ..., В. Кривцова [15,18..].

Однак, деякі питання щодо особливостей роботи із підлітками, які опинилися у складних життєвих обставинах, та перебувають у стані соціальної дезадаптації, через те, що опинились у зоні військового конфлікту, потребують подальшого системного вивчення та практичних розробок методики соціальної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Висвітлення зв'язку вибраного напрямку досліджень з планами науково-дослідних робіт кафедри, а також з галузевими та (або) державними планами та програмами. Обов'язково зазначають номери державної реєстрації теми науково-дослідних робіт, номер протоколу і дату засідання кафедри, коли затверджувалася тема магістерської роботи (Ініціативні наукові теми кафедри – «Філософія творчості як теоретична основа технологічних і соціальних інновацій», «Загальнонаукові засади та інноваційні практики сучасної соціальної роботи»), а також і роль автора у виконанні цих науково-дослідних робіт.

Приклад:

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Магістерську дисертацію (*тема магістерської роботи, номер протоколу і дату засідання кафедри, коли затверджувалася тема*) виконано на кафедрі філософії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» згідно з ініціативною темою «Загальнонаукові засади та інноваційні практики сучасної соціальної роботи». (Або, згідно з ініціативною темою «Філософія творчості як теоретична основа технологічних і соціальних інновацій» Реєстраційний номер: 0121U113478 Дата реєстрації: 21-10-2021.

Об'єкт дослідження – це певна соціальна група, процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. Об'єкт визначається як реальні процеси, що містять протиріччя і породжують проблемну ситуацію.

Об'єкт – це своєрідне поле наукового пошуку. Визначаючи об'єкт дослідження магістрант повинен відповісти на питання «Що розглядається? Який процес?» [29].

Об'єктом досліджень в практиці соціальної роботи можуть виступати:

- ☐ *формування і розвиток соціальних проблем, а також проблем окремих груп населення на локальному рівні;*
- ☐ *соціалізація, соціальна адаптація, реабілітація і ресоціалізація осіб, що опинилися у складних життєвих обставинах, зазнали соціальної дискримінації та виключення;*
- ☐ *діяльність соціальних агенцій, спрямована на профілактику соціальних проблем і негативних соціальних явищ та соціальне обслуговування, соціальну реабілітацію і ресоціалізацію різних категорій осіб і сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.*

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта, як та його складова, що буде безпосередньо досліджуватися. Визначення предмета дослідження практично є конкретизацією наукової проблеми, що впливає із завдань дослідження. Він має бути прийнятним для пізнання і підлягати опису. В самому ж науковому дослідженні має бути сказано про предмет щось нове, або мають бути переосмислені вже кимось висловлені ідеї.

Предмет і об'єкт дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Предмет дослідження синхронізується з темою магістерської роботи, що зазначається як її назва, та відповідає на питання «Що саме вивчаємо?», «Яку частину об'єкта розглядаємо?» [29].

Предметом дослідження в практиці соціальної роботи можуть бути:

- *чинники негативних соціальних явищ, соціальних проблем і проблем окремих соціальних груп;*
- *проблеми і потреби різних груп населення, зокрема тих, хто опинився у складних життєвих обставинах, перебуває в стані соціальної дезадаптації, зазнав соціальної дискримінації та виключення та отримує послуги в соціальних агенціях;*
- *умови та чинники ефективності соціальної роботи та застосування соціальними агенціями окремих форм, методів та технологій соціальної роботи на локальному рівні.*

Приклади:

1. Організація, що займається профілактикою ВІЛ серед споживачів ін'єкційних наркотиків, вивчає поведінку і спосіб життя осіб, яким вони надають послуги, з метою виявлення таких їх особливостей, що підвищують ризик інфікування ВІЛ.

Об'єкт дослідження - поширення ВІЛ серед осіб, які вживають наркотики за допомогою ін'єкцій.

Предмет – чинники інфікування ВІЛ, пов'язані із способом життя споживачів ін'єкційних наркотиків.

2. Працівники психологічної служби школи прагнуть оцінити, який вплив профілактичні заходи з формування здорового способу життя мають на реальну поведінку учнів школи.

Об'єктом їх дослідження є діяльність психологічної служби школи з формування здорового способу життя.

Предмет – вплив участі у профілактичних заходах на поведінку учнів щодо власного здоров'я.

3. **Тема:** «Соціальна робота із постраждалими в умовах надзвичайних ситуацій техногенного характеру»

Об'єкт дослідження: порядок соціальної роботи із постраждалими в умовах надзвичайних ситуацій техногенного характеру.

Предмет дослідження: організація соціального захисту постраждалих в умовах надзвичайних ситуацій техногенного характеру в Україні.

4. **Тема:** «Застосування форми Т-груп для профілактики емоційного вигорання соціальних працівників»

Об'єкт дослідження: профілактика емоційного вигорання соціальних працівників.

Предмет дослідження: методи для профілактики емоційного вигорання соціальних працівників формою Т-груп.

Гіпотеза дослідження. Гіпотеза – це твердження, яке містить вірогідну відповідь на питання, яке сформульоване внаслідок визначення наукової проблеми дослідження. Особливістю наукової гіпотези є висування нової ідеї, достатньо обґрунтованого припущення, що виходить за межі наявних знань і має вірогідний характер, на основі чого відбувається пошук нових даних, причинних зв'язків або залежностей. Гіпотеза бакалаврського дослідження – це обґрунтоване припущення про основні результати дослідження, зроблене на основі аналізу наукових та інших джерел, визначеної соціальної та наукової проблеми і ступеня її розробленості, власних міркувань і даних щодо її можливого розв'язання. У ній можливо зазначити динаміку, розвиток визначених показників, які характеризують певне явище, передбачити результати дослідження або умови одержання результатів, сформулювати їхнє значення для досліджуваного процесу. В гіпотезі виражається позиція автора щодо досліджуваної ним проблеми. Гіпотеза є своєрідним прогнозом очікуваного розв'язання проблеми, яке може і не виправдатися, що не применшує її цінності. У цьому сенсі дослідження є перевіркою (доведенням або спростуванням) гіпотези, її уточненням у співвідношенні з альтернативними гіпотезами [14].

Робоча гіпотеза є головним методологічним інструментом, що організовує процес дослідження і визначає його логіку. Від гіпотези залежить стратегія і окреслення конкретних завдань дослідження. Останні визначають вибір методів і розробку конкретних методик, які є основою проведення подальшого дослідження. Завданнями дослідження – це проблемні запитання, відповіді на які необхідні для досягнення мети дослідження.

Гіпотеза дослідження є науковим припущенням, яке висуває магістрант для пояснення певного явища, що потребує перевірки дослідним або теоретичним шляхом. Зазвичай гіпотеза - це певна ідея, що має імовірнісний характер. Тому для її підтвердження магістрант шукає нові наукові факти, ставить експеримент та аналізує його результати [11].

Слід пам'ятати, що гіпотеза визначається (синхронізується) предметом дослідження.

Вживаними у даному випадку є терміни: *буде ефективною, якщо...; будуть створені належні умови, якщо...*

Приклади:

1. **Гіпотеза дослідження.** Наша гіпотеза ґрунтується на припущенні, що соціально-педагогічна підтримка дітей з інвалідністю буде ефективною, якщо:

- вдасться заручитися підтримкою владних структур та громадських організацій;
- буде позитивно сприйнята батьками і дітьми;
- вжиті форми і методи роботи будуть відповідати принципам науковості, системності, цілеспрямованості, конфіденційності;

- залучені фахівці будуть відповідати високим вимогам організації цієї роботи та буде налагоджена їх відповідна підготовка і перепідготовка.

2. **Тема:** «Соціальна робота із постраждалими в умовах надзвичайних ситуацій техногенного характеру»

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що в умовах децентралізації намірили такі зміни чинного законодавства України в сфері цивільного захисту та соціальної роботи, здійснення яких дозволить в організації роботи з постраждалими в умовах надзвичайних ситуацій техногенного характеру в Україні:

- підвищити доступність соціальних послуг для постраждалих на рівні громади,
- запровадити міжвідомчу взаємодію,
- стимулювати соціальну згуртованість громадян.

3. **Тема:** «Застосування форми Т-груп для профілактики емоційного вигорання соціальних працівників»

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що застосування Т-груп є ефективною формою для профілактики емоційного вигорання соціальних працівників, якщо:

- відповідає поставленій меті та завданням щодо профілактики емоційного вигорання соціальних працівників;
- у процесі реалізації даної форми профілактики враховано рівні емоційного вигорання соціальних працівників;
- дана діяльність об'єднує зусилля як тренера, так і самих учасників тренінгу, а також базується на міжособистісній взаємодії у групі.

Мета і завдання дослідження.

Мета дослідження – це кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване дослідження. Мета повинна узгоджуватися з назвою роботи і містити не тільки очікувані її результати, а й вказувати, на яких наукових передумовах вона базується, чим і як досягається. Між метою і кінцевим результатом дослідження має бути певний зв'язок [17; 18].

Поставленої мети треба обов'язково досягти. При цьому неодмінно перевірити, чи чітко визначене досягнення мети у висновках. *Мета дослідження формулюється стисло і чітко.*

Мета дослідження формулюється у вигляді відповіді на запитання: «*Для чого проводиться дослідження?*», «*Чого треба досягти у науковому дослідженні?*» Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Мета – це запланований результат дослідження. Виконуючи наукову роботу слід пам'ятати, що метою будь-якої наукової праці є виявлення нових фактів, закономірностей або ж уточнення відомих раних, але недостатньо досліджених, обґрунтування висновків, розробка рекомендацій. Отримати заплановані результати, поступово досягти поставленої мети можна шляхом її деталізації у вигляді певної програми цілеспрямованих дій – **завдань дослідження**. Мета дослідження обумовлює його **завдання**. Завдання дослідження формулюються в двох варіантах:

- 1) у вигляді самостійно закінчених етапів дослідження;
- 2) як послідовне вирішення окремих проблем наукового дослідження по відношенню до загальної проблеми всієї магістерської дисертації.

Формулювати і конкретизувати завдання слід дуже ретельно, оскільки опис їх вирішення становить зміст підрозділів кожного з розділу дисертації [5].

Як правило використовуються наступні терміни (*впровадження...обґрунтування...створення умов...розробка... підвищення ефективності..., організація цілеспрямованої роботи..., дослідження процесу... тощо*). Віддається перевага використанню іменників.

Завдання можуть бути описані стандартизованими термінами і з використанням дієслів: (*визначити..., проаналізувати..., здійснити..., вивчити..., розробити..., розкрити..., обґрунтувати..., встановити..., систематизувати..., запровадити..., експериментально перевірити...*) [5].

Приклади:

1. Мета і завдання дослідження. Мета дослідження: дати теоретичне обґрунтування потенціалу тренінгових технологій у соціальній роботі із соціально дезадаптованими підлітками та надати практичні рекомендації щодо методики їх використання.

Для досягнення мети дослідження в ході його проведення необхідно виконати такі завдання:

- розглянути основні теоретичні підходи до вивчення феномену соціальної дезадаптації;
- охарактеризувати психологічні особливості підлітків як соціальної групи;
- визначити сутність тренінгових технологій та обґрунтувати доцільність їх застосування у соціальній роботі;
- проаналізувати соціально-психологічні, педагогічні та психотерапевтичні методи соціальної роботи із підлітками
- розкрити специфіку та узагальнити досвід соціальної роботи з дезадаптованими підлітками;
- обґрунтувати вибір тренінгових методів для роботи із соціально дезадаптованими підлітками;
- дати характеристику соціальній групі людей, що постраждали у військового конфлікту;
- визначити методику проведення психотерапевтичного тренінгу;
- розробити програму психотерапевтичного тренінгу для практичної роботи з підлітками, які перебувають у стані соціальної дезадаптації;

2. Те ма: «Застосування форми Т-груп для профілактики емоційного вигорання соціальних працівників»

Мета дослідження: розробка дієвої методики застосування форми Т-груп у профілактиці емоційного вигорання соціальних працівників.

Досягнення поставленої мети та перевірка робочої гіпотези зумовлює вирішення таких завдань:

- здійснити теоретичний аналіз проблеми емоційного вигорання соціальних працівників;
- з'ясувати специфіку діяльності соціального працівника, що спричиняє емоційне вигорання;
- визначати методики психодіагностики емоційного вигорання соціальних працівників;
- проаналізувати первинну та вторинну систему заходів профілактики емоційного вигорання у роботі соціальних працівників;

- розглянути Т-групу як форму профілактики емоційного вигорання соціальних працівників;
- обґрунтувати та розробити тренінг для профілактики емоційного вигорання фахівців соціальної сфери;
- запропонувати методичні рекомендації щодо проведення Т-групи для профілактики емоційного вигорання соціальних працівників.

Методи дослідження. У методах дослідження автором магістерської дисертації наводиться перелік методів та підходів, що використовувалися для досягнення поставленої мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів. Перераховувати ці методи треба відповідно до змісту роботи, коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось із застосуванням кожного методу, щоб підтвердити логічність і доцільність їх вибору.

У наукових дослідженнях, зокрема, використовують:

- загальнонаукові (теоретичні) методи дослідження (аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, аналогія, моделювання тощо);
- емпіричні методи (бесіда, анкетування, тестування, опитування, порівняння, аналіз документів, експертна оцінка, експеримент, тощо).

Приклади:

1. Методи дослідження. У процесі виконання дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» було використано сукупність загальнонаукових та емпіричних методів. У процесі дослідження підходів до застосовувалися: системний підхід, який дозволив....., метод порівняння, – з метою виявлення....., методи систематизації та узагальнення, – для визначення.... З метою оцінки особливостей розвитку підприємства використовувалися: статистичний метод, який забезпечив виявлення....., аналітичний і структурно-логічний, – для побудови....., метод графічного аналізу, – для представлення...., методи математичного моделювання – для.... Для вибору та обґрунтування стратегії розвитку підприємства було використано: метод порівняльного аналізу, для виявлення....., метод SWOT- аналізу, який дав змогу....., метод експертних оцінок використовувався для розробки...

2. Методи дослідження. У процесі дослідження даної теми були використані загальнонаукові та емпіричні методи, що дозволили всебічно вивчити теоретичні основи та практично розглянути способи формування та використання соціального капіталу випускниками ВНЗ. У роботі використовувались такі загальнонаукові методи, як метод аналізу, методи індукції та дедукції. В основі роботи лежить системно-структурний метод, за допомогою якого соціальний капітал розглядається у системі працевлаштування, аналізується вплив та взаємодія між елементами системи та способами її функціонування. Для уточнення наукових понять з тематики соціального капіталу та способів його використання під час працевлаштування був використаний метод теоретичного узагальнення та порівняння. У практичній частині роботи був використаний метод глибинного інтерв'ю, за допомогою якого було проаналізовано та визначено основну роль соціального капіталу, виділені ключові способи його формування та шляхи використання випускниками ВНЗ.

Наукова новизна одержаних результатів. Подають короткий виклад нових наукових положень, запропонованих автором особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше одержано, удосконалено, дістало подальший розвиток).

Формулюючи наукову новизну, подають коротку анотацію наукових положень магістерської роботи, запропонованих магістрантом особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів (теоретичного і практичного характеру) від відомих раніше, описати ступінь новизни, використовуючи, зокрема наступні терміни:

- *вперше одержано...*
- *удосконалено ...*
- *дістало подальшого розвитку...*

Кожне наукове положення слід чітко формулювати, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни [18].

Приклади:

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

- удосконалено теоретичні підходи у дослідженні феномену соціальної адаптації;
- уточнено зміст поняття соціальна дезадаптація та систематизовано сукупність проявів соціальної дезадаптації, що притаманні підлітковому віку,;
- узагальнено досвід соціальної роботи із підлітками, зокрема діяльність волонтерських організацій та соціальних служб;
- обґрунтовано доцільність застосування тренінгових технологій у роботі з соціально дезадаптованими підлітками;
- на основі теоретичного узагальнення комплексу соціально-психологічних проблеми, що постають перед підлітками, які потрапили у складні життєві обставини у зв'язку з військовим конфліктом на Сході України, розроблено тренінгові завдання, спрямовані на психологічну підтримку людини та активізацію внутрішньої мотивації до подолання стану дезадаптованості.

Наукова новизна дослідження полягає у наступному:

- визначено характерні особливості розвитку сучасних підприємств, що дозволило обґрунтувати управлінський механізм забезпечення їх конкурентоспроможності, який передбачає.....;
- удосконалено методичний підхід до оцінювання корпоративної культури підприємства, який передбачає..... і дозволяє.....;
- розширено та доповнено класифікацію ..., яка на відміну від інших передбачає.....;
- обґрунтовано механізм ефективного управління розвитком підприємства, який передбачає.....;
- поглиблено ... в частині, які дозволяють.....;
- набув подальшого розвитку методичний підхід до ..., який передбачає..... і дозволяє.....;

- виявлено та узагальнено проблеми управління розвитком сучасного підприємства та обґрунтовано практичні рекомендації щодо....., які доповнюють відому систему....;
- запропоновано модель управління розвитком ..., яка враховує і дозволяє реалізувати.....
- удосконалено систему показників оцінки ефективності ..., яка включає систему ... критеріїв, які дозволяють.....

Практичне значення одержаних результатів. У магістерській дисертації, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. А в роботі, що має пикладне значення, - відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації як їх використати. Відзначаючи практичну цінність здобутих результатів, необхідно подати інформацію про ступінь їх готовності до використання або масштабів використання [18].

Приклади:

Практичне значення отриманих результатів полягає у вивченні особливостей застосування тренінгових технологій у соціальній роботі із особливою групою, яку складають соціально дезадаптовані підлітки. Запропонований у практичному розділі соціально-психологічний тренінг спрямований на формування у підлітків навичок, необхідних для швидкої адаптації, тому він може бути застосований в практиках роботи із підлітками, що стали вимушеними переселенцями. Рекомендації, розроблені в ході дослідження, можуть бути використані в практичній діяльності волонтерів та соціальних педагогів, перш за все із підлітками з родин вимушених переселенців та інших категорій, що постраждали унаслідок збройного конфлікту.

Практичне значення отриманих результатів полягає у вивченні особливостей формування та використання соціального капіталу випускниками українських ВНЗ та визначенні способів використання віртуальних соціальних мереж на етапі виходу на ринок праці. Крім того, розроблені рекомендації для ефективного використання соціальних контактів та віртуальних соціальних мереж у процесі пошуку та здобуття роботи.

Запропонований механізм ... дозволить активізувати ...; розроблений алгоритм оцінювання ... створить нові можливості для своєчасного контролювання, а відтак, підвищить ефективність.....; здійснені розрахунки щодо оцінювання альтернативних варіантів інвестиційної політики підприємства показали, що ...; рекомендації, розроблені в ході дослідження можуть бути використані в практичній діяльності підприємствами сфери.... з метою обґрунтування і вибору найбільш ефективних інструментів управління їх розвитком

Розроблені рекомендації щодо вдосконалення механізму розвитку підприємства були представлені на розгляд керівництву ТОВ «XXX», яким визнано можливість практичного застосування в майбутньому окремих пропозицій в частині (акт впровадження №... від).

Апробація результатів дисертації. Вказується, на яких наукових конференціях, семінарах оприлюднені результати досліджень, що включені до магістерської роботи.

Приклади:

Апробація результатів дослідження: результати дослідження представлені на 2-х міжнародних конференціях, зокрема: X Міжнародній науково-практичній конференції «Соціальна робота і сучасність: теорія та практика професійного й особистісного розвитку соціального працівника» (м. Київ, 18 грудня 2020 р.); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Соціальна робота: виклики сьогодення. Інноваційні соціальні проекти та волонтерські практики» (м. Київ, 25 листопада 2021 р.).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження оприлюднені на II Міжнародній науково-практичній конференції «Художня культура та філософія в хронотопі технічного університету» (12 грудня 2019 р., м. Київ).

Публікації (за наявності). Подається бібліографічний опис опублікованих праць магістранта за темою дисертаційного дослідження.

Приклади:

Публікації.

1. Керова М.С. Використання тренінгових технологій в роботі соціальних служб зі студентами у стані дезадаптації. *Художня культура та філософія в хронотопі технічного університету*. Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції. Київ: МЦНД, 2018, с. 10-11

Публікації. Зміст і результати дослідження опубліковано у 2-х наукових працях:

1. Камишнікова С. С. Застосування Т-груп у профілактиці емоційного вигорання соціальних робітників. Соціальна робота і сучасність: теорія та практика професійного й особистісного розвитку соціального працівника: матеріали X Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Київ, 18 грудня 2020 р.). Київ, 2020. С.81–82.
2. Камишнікова С. С. Специфіка діяльності соціальних працівників, що спричиняє емоційне вигорання. Соціальна робота: виклики сьогодення. Інноваційні соціальні проекти та волонтерські практики: матеріали XI Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Київ, 25 листопада 2021 р.). Київ, 2021.

Структура магістерської роботи. Тут вказується безпосередня структура магістерської дисертації із зазначенням кількості найменувань джерел у списку використаної літератури (не менше 80) та кількості сторінок повного обсягу роботи (без додатків).

Приклад:

Структура та обсяг дисертації. Магістерська дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків та рекомендацій, списку використаних джерел та 2 додатків. Загальний обсяг роботи становить 121 сторінку, в тому числі список використаних джерел на 9 сторінках, що містить 109 найменувань, та додатки на 5 сторінках.

3.7. Основна частина магістерської дисертації.

Перший розділ є теоретико-методологічною основою дослідження, в ньому студент розробляє теоретичну модель пошуку шляхів розв'язання

проблеми. Ця модель використовується для аналізу відповідної інформації в аналітичній частині, дослідницького пошуку та обґрунтування рекомендацій, пропозицій і висновків у дослідницькій (проектній) частині. Даний розділ присвячений огляду наявної літератури та джерел за проблематикою роботи, а також аналізу теоретико-методологічних аспектів позицій сучасних дослідників. В огляді літератури мають бути стисло, критично розглянуті основні етапи розвитку наукової думки за обраною проблемою та зазначені ті питання, що залишились невирішеними. Розділ складається з 2-3-х підрозділів.

Розділ закінчується коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини роботи.

Перший розділ передбачає теоретичні аспекти (засади), або теоретико-методологічні підходи до розв'язання проблеми (теми) дослідження тощо.

Перший розділ найчастіше містить:

- 1) огляд літератури;*
- 2) ретроспективний аналіз (еволюція) теми дослідження;*
- 4) порівняльний аналіз наукових підходів;*
- 5) основні фактори виникнення проблеми;*
- 6) характеристика основних понять;*
- 7) сутність понять дослідження;*
- 8) аналіз наукових концепцій (підходів), порівняння думок наукових шкіл, окремих вчених тощо;*
- 9) соціально-психологічний (педагогічний) портрет вразливого клієнта соціальної роботи;*
- 10) тощо.*

Другий розділ (аналітико-дослідницький). Практичні (аспекти, засади) проблеми дослідження

Його зміст і структура визначаються темою і спрямовані на поглиблене вивчення певного явища, процесу, об'єкта його сутнісних характеристик, ознак, особливостей, на виявлення напрямів та перспектив можливого розвитку об'єкта і предмета дослідження. Розділ складається з 2-3-х пунктів.

Форма подання аналітичного матеріалу може бути довільною (словесна, графічна, таблична, блок-схем тощо), але обов'язково повинна співвідноситись з моделлю, відображеною у теоретичній частині. Для робіт, що мають суто теоретичний характер це розділ має містити детальний аналіз здобутків, наукового доробку певного дослідника або розгляд однієї з галузевих соціологічних теорій та пошук міждисциплінарних зв'язків з вже існуючими напрямами досліджень в межах соціології чи іншими гуманітарними дисциплінами.

Аналітична складова є обов'язковою для всіх магістерських робіт. Вона має завершуватися висновками, де у стислій формі наводяться результати проведеного аналізу і формулюються напрями подальшого соціологічного дослідження. Для робіт, що мають практичну спрямованість, обов'язковою умовою є зазначення обраного методу дослідження та обґрунтування

доцільності його застосування. Для робіт, що мають теоретичний характер, передбачається зазначення напрямів практичного застосування наукового доробку певного дослідника, який інноваційний потенціал він несе у собі.

Наукову інформацію в роботі потрібно викладати у найповнішому вигляді, обов'язково розкриваючи хід та результати дослідження з детальним описом методики.

Всі таблиці, графіки, діаграми цього розділу супроводжують тлумаченням та висновками, які дозволяють визначити сутність і стан явищ та процесів, що досліджуються, розкрити їх особливості та тенденції розвитку, створити базу для виявлення невикористаних резервів удосконалення наявного стану досліджуваної проблеми. Якщо можливо, то текст ілюструють реальними документами (що розміщують у додатках та супроводжують стислим коментарем). Джерелом інформації є результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинної інформації. інтерпретації вихідних результатів тощо.

Другий розділ може містити:

- 1) *целі, принципи, підходи, технології щодо розв'язання проблеми;*
- 2) *визначаються особливості даної роботи;*
- 3) *аналізується досвід практичної діяльності у даному напрямку в Україні (за кордоном) тощо.*

У **третьому (проектно-рекомендаційному) розділі** зазначаються результати власних досліджень автора (контент-аналіз, анкетування, глибинне інтерв'ю, історико-соціологічний та теоретичний аналіз соціологічних ідей) з висвітленням того нового, що він вносить у розроблення проблеми, оцінюючи повноту вирішення поставлених завдань, порівняння одержаних результатів (характеристик, параметрів) дослідження з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць. Обсяг третього розділу – 30-35% загального обсягу роботи.

У даному розділі необхідно на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені у першому розділі, а також з врахуванням результатів аналізу, проведеного у другому розділі роботи, викласти пропозиції щодо перспектив розвитку та удосконалення діяльності обраного об'єкта (предмета) дослідження. Такі пропозиції мають бути обґрунтованими, базуватись на відповідних прогностичних розрахунках і мати реалістичний характер [18].

Студент може зазначити, які методи, моделі, програмні засоби при цьому використано або доцільно використати у майбутньому. Доцільно наводити результати анкетувань, проведених за розробленими студентом анкетами, а також результати експертних оцінювань.

У цьому розділі проводиться розробка аналіз та оцінка результатів власного дослідження.

Цей розділ може містити:

- 1) *опис бази дослідження та інструментарій, який було використано під час власного дослідження;*

2) створення та опис запропонованої автором моделі, програми, методики;

3) розробка та реалізація соціально-значущого проекту відповідного спрямування;

4) тощо.

Між структурними частинами роботи повинний прослідковуватися чіткий логічний зв'язок, тобто розділи мають бути пов'язані між собою і починатися з короткого опису питань, що розкриваються в даному розділі у їхньому взаємозв'язку з попередніми і наступними розділами.

Наприкінці кожного розділу обов'язково формулюють висновки із стислим викладенням наукових і практичних результатів тієї частини дослідження, що була розглянута у розділі. У висновках до розділів не слід переказувати те що було зроблено в самому розділі, а сформулювати те, що з цього випливає [18]. Вони є складовою частиною розділу і не повинні відокремлюватися від основного тексту заголовком та починатися з окремої сторінки.

В цілому виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

3.8. Висновки та рекомендації.

У завершальній частині магістерської дисертації необхідно у відповідності до положень, що виносяться на захист і поставлених завдань, структури роботи стисло сформулювати основні думки за результатами дослідження, навести коротку характеристику оцінки стану проблеми, викласти основні результати власного дослідження, на основі якісних та кількісних показників дати рекомендації та визначити напрями вирішення проблем.

Для формулювання чітких висновків та ґрунтовних пропозицій рекомендується апробація основних положень дослідження на наукових конференціях, семінарах, публікаціях.

Виклад змісту кожного питання магістерської роботи має бути доказовим та науково аргументованим. Теоретичні положення повинні ґрунтуватися на конкретних матеріалах реальної дійсності, а приклади бути типовими.

Висновки та рекомендації корелюються із метою та завданнями магістерського дослідження. У висновках потрібно узагальнити результати дослідження в розрізі окремих розділів основної частин роботи. Рекомендовано дотримуватись такої структури висновків: результати 1-го розділу – до 1 сторінки; 2-го розділу – до 2-х сторінок; результати 3-го розділу – 2-3 сторінки. Обсяг висновків та рекомендацій не повинен перевищувати 5-6 сторінок [18].

3.9. Список використаних джерел

Список використаних джерел розміщують в алфавітному порядку та оформлюють з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (див. Додаток И). У списку джерел повинні переважати

новітні видання. Загальний перелік використаних джерел має становити не менше 70 найменувань, більша частина яких видана впродовж останніх десяти років. Цей список повинен містити не менше 20 % літератури іноземними мовами. Список джерел ілюстративного матеріалу (за необхідності) розміщують також в алфавітному порядку і складають відповідно до чинних стандартів.

3.10. Додатки

Додатки оформлюються як продовження магістерської дисертації на її наступних сторінках, розташовуючи їх у порядку появи посилань на них у тексті роботи. До додатків має включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації: фактичний матеріал дослідження; протоколи та акти про впровадження; додаткові ілюстрації або таблиці; програми соціологічних досліджень; копії документів, окремі витяги із положень (інструкцій) тощо.

Кожен із додатків починають з нової сторінки, їм дають заголовки, надруковані угорі малими літерами з першої великої симетрично стосовно тексту сторінки. В правому верхньому кутку над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г', Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, «Додаток А», «Додаток Б» і т.д. Єдиний додаток позначається як Додаток А.

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дипломної роботи:

Варто акцентувати увагу, що у переліку посилань не допускаються посилання на джерела, що не мають наукової цінності (сайти рефератів та інші накопичувачі документів), посилання на сторінки Вікіпедії та схожі ресурси, у яких відсутній процес наукового рецензування, файлообмінники (та інші схожі ресурси).

Літературні джерела іноземною мовою подаються наприкінці загального списку.

Якщо в роботі використані архівні джерела, та правові документи їх виділяють в окрему групу і починають ними список літератури [18].

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ ДИСЕРТАЦІЇ

4.1. Загальні правила оформлення

Магістерська дисертація має бути виконана державною мовою, окрім анотації англійською та списку використаних джерел, де джерело записують мовою видання, з використанням наукового стилю, без орфографічних і синтаксичних помилок, логічно та послідовно викладаючи текст [8].

Пряме переписування матеріалів з літератури не допускається. Прізвища, назви установ, організацій, фірм та інші власні назви у роботі наводять мовою

оригіналу. Дозволено транслітерувати власні назви в перекладі на мову роботи, додаючи в разі першого згадування в тексті роботи оригінальну назву. В поодиноких випадках за рішенням випускової кафедри (за результатами розгляду відповідної заяви здобувача на ім'я завідувача випускової кафедри з відповідним узгодженням з науковим керівником кваліфікаційної роботи) кваліфікаційна робота може бути виконана іноземною мовою.

Викладення тексту й оформлення роботи виконують за положеннями стандарту ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання» на паперовому та/чи електронному носії (паперовий та електронний документи відповідно). Електронний документ виконують згідно з вимогами Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [8].

Роботу друкують на аркуші білого паперу формату А4 (210 мм x 297 мм) шрифтом Times New Roman чорного кольору прямого накреслення через півтора міжрядкові інтервали кеглем 14. Сторінки повинні мати поля: ліве – 25(30) мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 20 мм [12; 13].

Нумерація сторінок здійснюється арабськими цифрами у правому верхньому кутку сторінки. Титульна сторінка є першою, але вона не нумерується.

Абзацний відступ повинен бути однаковий упродовж усього тексту роботи й дорівнювати п'яти знакам 1,25 см. По тексту необхідно виставити «заборону висячих рядків». Розмір шрифту таблиць і пояснювальних даних на рисунках і в таблицях друкують шрифтом Times New Roman чорного кольору прямого накреслення через один міжрядковий інтервал не більше кегля 12. Надрукований текст повинен бути чітким, чорного кольору. Щільність тексту – однакова по всій роботі. Друкарські помилки, описки, графічні неточності, які виявилися під час написання роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбовуванням корегуючою рідиною та нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту (фрагменту рисунка) комп'ютерним способом. На одній сторінці допускається не більше двох виправлень. Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який оформлюється за зразком (див. Додаток А) [27,6].

На наступній сторінці після АНОТАЦІЇ (див. Додаток В) подається ЗМІСТ (див. Додаток Г) роботи із зазначенням сторінок. Зміст містить найменування всіх розділів та підрозділів роботи і номери їх початкових сторінок. Зміст має містити усі без винятку заголовки, які є в роботі, починаючи зі вступу й закінчуючи додатками. Заголовки структурних частин роботи – «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ», «ДОДАТКИ» – не нумерують, а їхні назви є заголовками структурних елементів; друкують великими літерами напівжирним шрифтом симетрично відносно тексту сторінки.

Кожна структурна частина починається з нової сторінки.

Заголовки структурних елементів роботи та заголовки розділів треба друкувати з абзацного відступу великими літерами напівжирним шрифтом без крапки в кінці. [12; 16]. Дозволено їх розміщувати посередині рядка. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів роботи потрібно друкувати з абзацного відступу з великої літери без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з кількох речень, їх розділяють крапкою. Розривати слова знаком переносу в заголовках заборонено. Відстань між заголовком, приміткою, прикладом і подальшим або попереднім текстом має бути не менше ніж два міжрядкових інтервали. Текст роботи повинен бути граматично та стилістично правильним. Автор роботи несе особисту відповідальність за достовірність наведених даних і цитат. Готова магістерська дисертація у зброшурованому вигляді (один примірник) передається науковому керівникові для написання відгуку, а потім на випускову кафедру для реєстрації та рецензування [27; 29].

4.2. Нумерація сторінок роботи

Сторінки роботи нумерують наскрізно арабськими цифрами, охоплюючи додатки. Номер сторінки проставляють праворуч у верхньому куті сторінки без крапки в кінці (шрифтом Times New Roman, нежирним, через один міжрядковий інтервал кеглем 12). Позначення сторінок магістерської дисертації починається з «ЗМІСТ» (с. 2) [12, 14].

4.3. Нумерація структурних елементів роботи

Елементи роботи: АНОТАЦІЯ, ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ не нумерують.

У тексті роботи розділи пронумеровані арабськими цифрами, після номера крапку не ставлять, потім друкують заголовок розділу з вирівнюванням по центру. Розділи, підрозділи, пункти, підпункти нумерують арабськими цифрами. Розділи роботи нумерують у межах викладення суті дослідження і позначають арабськими цифрами без крапки, починаючи з цифри «1». Підрозділи як складові частини розділу нумерують у межах кожного розділу окремо. Номер підрозділу складається з номера відповідного розділу та номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 тощо. Пункти нумерують арабськими цифрами в межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, які відокремлюють крапкою, наприклад, 1.1.1, 1.1.2 тощо. Після номера підпункту крапку не ставлять, наприклад, 1.1.1.1 або 2.1.4 тощо [8].

4.4. Скорочення та умовні позначки

Переліки скорочень та умовних позначок (за необхідності) слід розташовувати стовпцем за абеткою. Ліворуч в абетковому порядку наводять скорочення або умовні позначки спочатку українською мовою, а потім іншими мовами (за наявності), а праворуч – їх розшифрування [8].

4.5. Рисунки і таблиці

Рисунки (схеми, графіки, діаграми) і таблиці необхідно розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або якомога ближче до них на наступній сторінці, а за потреби – в додатках. Якщо рисунки і таблиці розміщені на окремих сторінках, то ці сторінки нумерують за загальною нумерацією сторінок. Таблицю чи рисунок на аркуші формату, більшого за А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках. Усі графічні матеріали роботи (діаграми, графіки, схеми, рисунки, фотографії та інші) повинні мати однаковий підпис «Рисунок». Рисунок подають одразу після тексту, де вперше посилаються на нього, або якомога ближче до нього на наступній сторінці, а за потреби – в додатках до звіту. Рисунок виконують на одній сторінці аркуша. Якщо він займає цілий аркуш, останній нумерують за загальними правилами. Рисунки нумерують наскрізно арабськими цифрами, крім рисунків у додатках. Дозволено рисунки нумерувати в межах кожного розділу. У цьому разі номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера рисунка в цьому розділі, які відокремлюють крапкою, наприклад, «Рис. 3.2» – другий рисунок третього розділу. Назва рисунка повинна відображати його зміст, бути конкретною та стислою. За потреби пояснювальні дані до рисунка подають безпосередньо після графічного матеріалу перед назвою рисунка. Назву рисунка друкують із великої літери та розміщують під ним посередині рядка, наприклад, «Рис. 1.2 – Назва рисунку», що означає другу ілюстрацію, подану в першому розділі роботи. Рисунки кожного додатка нумерують окремо. Номер рисунка додатка складається з позначки додатка та порядкового номера рисунка в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Рис. А.1 – Назва рисунку», тобто перший рисунок додатка А [8].

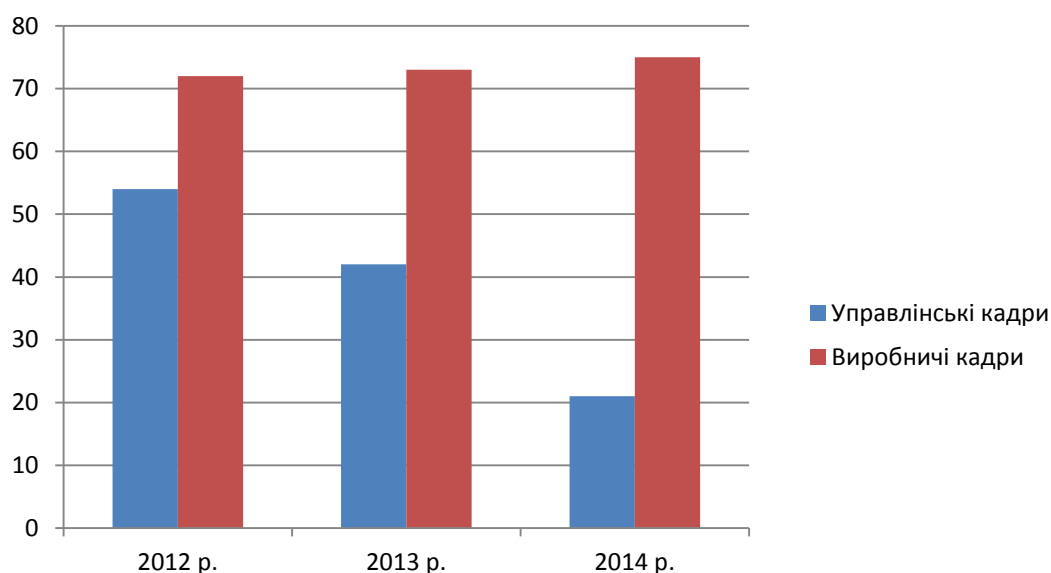

Рис. 2.3 Динаміка зміни кадрового складу організації

Таблиці розміщують в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Якщо таблиці займають цілий аркуш, останній нумерують за загальними правилами. На кожену таблицю повинне бути посилання в тексті роботи із зазначенням її номера. Таблиці нумерують наскрізно арабськими цифрами, крім таблиць у додатках. Таблиці нумерують в межах розділу, номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, «Таблиця 2.1» – перша таблиця другого розділу. Таблиці кожного додатка нумерують окремо [8].

Таблиця 3.1.

Думка щодо того, за яким напрямком зовнішньої політики має йти Україна в динаміці, %

	Лют. 2015	Вер. 2015	Груд. 2015	Лют. 2016	Трав. 2016	Вер. 2016	Груд. 2016	Лют. 2017
Приєднання до Європейського Союзу	48.9	46.0	52.5	49.3	47.7	45.7	46.5	46.7
Приєднання до Митного союзу Росії, Білорусі, Казахстану, Киргизії і Вірменії	10.5	14.6	12.6	13.3	13.5	12.9	17.0	14.3
Неприєднання ані до Європейського Союзу, ані до Митного	27.6	28.3	22.3	24.7	26.4	30.3	26.2	27.9
Важко сказати	13.0	11.1	12.6	12.7	12.4	11.1	10.4	11.1
РАЗОМ	100	100	100	100	100	100	100	100

Номер таблиці додатка складається з позначення додатка та порядкового номера таблиці в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Таблиця В.1 – Назва таблиці», тобто перша таблиця додатка В. Назва таблиці повинна відображати її зміст, бути конкретною та стислою. Назву таблиці друкують із великої літери і розміщують над таблицею з абзацного відступу. Між попереднім текстом та назвою таблиці немає відступу, а між таблицею і наступним текстом – відступ один рядок.

Підзаголовки, які мають самостійне значення, подають із великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Форма іменників у заголовках – однина.

Таблицю подають безпосередньо після тексту, в якому її згадано вперше, або на наступній сторінці. На кожену таблицю повинне бути посилання в тексті роботи із зазначенням її номера. Якщо рядки або колонки таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою або поруч, чи переносять частину таблиці на наступну сторінку. У кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик. У разі поділу таблиці на частини дозволено її головку чи боковик замінювати відповідно номерами колонок або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами. Слово «Таблиця» подають лише один раз над першою частиною таблиці. Над іншими частинами таблиці зліва з абзацного відступу друкують «Продовження

таблиці» без повторення її назви. Наприклад, «Продовження таблиці 2.1» – продовження першої таблиці другого розділу [8].

4.6. Оформлення переліків

Переліки (за потреби) подають у розділах, підрозділах та додатках. Перед переліком ставлять двокрапку (крім пояснювальних переліків на рисунках).

Якщо подають переліки одного рівня підпорядкованості, на які у роботі немає посилань, то перед кожним із переліків ставлять знак «–» (тире).

Якщо у роботі є посилання на переліки, підпорядкованість позначають малими літерами української абетки, далі – арабськими цифрами, далі – через знаки «тире».

Після цифри або літери певної позиції переліку ставлять круглу дужку.

Текст кожної позиції переліку потрібно починати з малої літери з абзацного відступу відносно попереднього рівня підпорядкованості [8; 15].

Приклади:

- а) _____; б)

1) _____;
2) _____.

У разі розвиненої та складної ієрархії переліків дозволено користуватися можливостями текстових редакторів автоматичного створення нумерації переліків (наприклад, цифра– літера–тире).

Текст кожної позиції переліку треба починати з малої літери з абзацного відступу відносно попереднього рівня підпорядкованості [8; 15].

4.7. Цитування використаних джерел та посилання на них

Невід'ємною частиною магістерської дисертації є **посилання на джерела (цитування)** для ілюстрації тези дослідника, підтвердження того чи іншого припущення, заперечення певного аргументу чи для критичного аналізу цитованого твору. Варто зазначити, що використання цитат стосується не тільки фрагментів наукових джерел, а й інших джерел інформації – фотографій, відеозаписів, звукозаписів, даних у графічній формі тощо. Виділяють такі способи цитування: 1) **парафраз** (непряме цитування, переказ, виклад думок інших авторів своїми словами) лапками не виділяється; 2) **цитата всередині рядка** (розміром до трьох рядків тексту) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання.; 3) **блокова цитата** (складається з трьох і більше рядків тексту). Кожен із цих способів включення запозичень до свого тексту необхідно супроводжувати

бібліографічним посиланням на джерело. Відсутність такого посилання вважається плагіатом [8; 15].

В 2017 р. Міністерство освіти і науки в Наказі про «Затвердження Вимог до оформлення дисертації» надало рекомендований перелік стилів оформлення списку наукових публікацій та посилань на джерела. До цього рекомендованого переліку включено 11 міжнародних стилів, які відображають всі галузі наукових досліджень: MLA (Modern Language Association) style, APA (American Psychological Association) style, Chicago/Turabian style, Harvard style, ACS (American Chemical Society) style, AIP (American Institute of Physics) style, IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style, Vancouver style, OSCOLA. [5; 22].

Загальні вимоги до цитування:

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело інформації у квадратних дужках, де наводять порядковий номер зі списку використаної літератури та конкретної сторінки (чи номери сторінок) з якої взята цитата, наприклад, «... у працях [1–3]...» або [17, с. 16];
- текст цитати наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виокремлюються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;
- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками: «...». Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;
- за умови непрямого цитування (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, необхідно бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;
- коли автор кваліфікаційної роботи має намір зосередити увагу лише на окремих думках, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виокремлення, ставиться крапка, потім тире (. –) і вказуються ініціали автора дисертації, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки (). Прикладами таких застережень є: (курсив наш. – М.Х.), (підкреслено нами. – М.Х.) [5; 15];

Одним із найбільш зручних у використанні для соціальних наук є **стиль АРА** (англ. American Psychological Association (APA) Style) – широко поширена в суспільних науках методика оформлення академічних робіт, розроблена Американською асоціацією психологів [30]. APA Style передбачає використання посилань у тексті роботи щоразу, коли ви цитуєте джерело, будь то парафраз, цитата всередині рядка чи блокова цитата. Внутрішньотекстове посилання містить інформацію про автора праці

(редактора/укладача/назву цитованого джерела, якщо автор відсутній), що цитується, рік видання та сторінковий інтервал (номери сторінок, з яких наводиться цитата). Сторінковий інтервал дозволяється не вказувати, якщо ви не наводите цитату, а висловлюєте якусь ідею чи посилаєтесь на роботу в цілому [16; 22].

Приклади:

- 1) За Тимошиком (2004) у редакційно-видавничому процесі існує кілька етапів редагування.
- 2). У редакційно-видавничому процесі існує кілька етапів редагування (Тимошик, 2004).

Цитата всередині рядка (розміром до трьох рядків тексту). Береться в лапки.

Прізвище(а) автора(ів) може з'явитися:

- 1) якщо в реченні зазначається прізвище автора, тоді після прізвища у круглих дужках необхідно вказати дату публікації та сторінковий інтервал;
- 2) якщо в реченні наводиться цитата без зазначення авторства, тоді у круглих дужках необхідно вказати прізвище автора, дату публікації та сторінковий інтервал [16; 22].

Приклади:

- 1) Here we empirically demonstrate that workers' and regulatory agents' understandings of discrimination and legality emerge not only in the shadow of the law but also, as Albiston (2005, p. 99) suggests, in the "shadow of organizations."
- 2). Романтична поезія характеризується "спонтанним переливом сильних почуттів" (Вордсворт, 2006, с. 263).

Блокова цитата (складається з трьох і більше рядків тексту). Подається в тексті з нового рядка через одинарний міжрядковий інтервал з абзацним відступом зліва для всієї цитати, не береться в лапки. Перед блоковою цитатою та після неї йде один рядок відступу [22, 94].

Комплексність науки управління відображається в її змісті, в якому можна виділити соціально-правовий аспект:

Соціально-правовий аспект передбачає визначення цілей, які стоять перед системами управління, напрямків та завдань управлінської діяльності. Важлива роль тут належить праву, оскільки останнє значною мірою регулює управлінські відносини. В даному разі право виступає засобом, інструментом, який забезпечує реалізацію в управлінні законів. Науку управління та правові науки зближує те, що вони вивчають діючи в суспільстві регулятивні механізми, але є далеко не тотожними науковими дисциплінами (Кравченко, 1999, с. 19).

4.8. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел містить перелік джерел, на які є посилання в основній частині роботи, наводять у кінці тексту роботи перед додатками на наступній сторінці. У переліку джерел посилання бібліографічні описи подають у порядку, за яким джерела вперше згадують у тексті. Порядкові номери бібліографічних описів у переліку джерел повинні відповідати посиланням на них у тексті звіту (номерні посилання). Список використаних джерел викладається мовою оригіналу. Стиль оформлення бібліографічного опису відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [9]. Приклади оформлення бібліографічних описів за ДСТУ 8302:2015 наведено в Додатку И.

4.9. Оформлення додатків

Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, крім літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б. Дозволено позначати додатки літерами латинської абетки, крім літер І та О. Один додаток позначають як ДОДАТОК А. За потреби текст додатків можна поділити на розділи, підрозділи, пункти й підпункти, які треба нумерувати в межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; Г.3.1 – підрозділ 3.1 додатка Г; Д.4.1.2 – пункт 4.1.2 додатка Д; Ж .1.3.3.4 – підпункт 1.3.3.4 додатка Ж. Рисунки, таблиці в тексті додатків треба нумерувати в межах кожного додатка, починаючи з літери, що позначає додаток, наприклад, рисунок Г.3 – третій рисунок додатка Г; таблиця А.2 – друга таблиця додатка А. Якщо в додатку один рисунок чи одна таблиця їх нумерують, наприклад, рисунок А.1, таблиця Г.1, формула (В.1). Джерела, які цитують лише в додатках, потрібно розглядати незалежно від тих, які цитують в основній частині роботи. Їх розміщують наприкінці кожного додатка в переліку джерел посилання. Форма цитування, правила складання переліку джерел посилання та виносів у додатках аналогічні прийнятим в основній частині роботи. Перед номером цитати та відповідним номером у переліку джерел посилання й виносках ставлять позначення додатка [15].

ЩОДО НЕПРИПУСТИМОСТІ ПЛАГІАТУ В НАУКОВИХ РОБОТАХ

Плагіат – привласнення авторства на чужий твір науки, літератури, мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора [18, 977].

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» №3792-ХІІ в редакції від 04.11.2018 року стаття 50, пункт «в»: «плагіат - оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» [1]. Частина 4 статті 42 Закону України «Про освіту» №2145-VIII в редакції від 19.01.2019 року визначає академічний плагіат, як «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [3].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII в редакції від 01.01.2019 року стаття 16, пункт 2 підпункт 8: «Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів: 8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату» [2]. З метою належної реалізації норм Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», що стосуються дотримання основних принципів академічної доброчесності та системного підходу до розвитку методів та засобів виявлення плагіату в освітньому просторі, Міністерством освіти і науки України розроблено Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо) [6].

Відтворення в тексті наукової роботи без змін, з незначними змінами, або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів), обсягом від речення і більше, без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту.

Відтворення в тексті наукової роботи, повністю або частково, тексту іншого автора (інших авторів) через його перефразування чи довільний переказ без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту.

Відтворення в тексті наукової роботи наведених в іншому джерелі цитат з третіх джерел без вказування, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата .

Відтворення в тексті наукової роботи наведеної в іншому джерелі науково-технічної інформації (крім загальновідомої) без вказування на те, з якого джерела взята ця інформація[15; 25].

Відтворення в тексті наукової роботи оприлюднених творів мистецтва без зазначення авторства цих творів мистецтва [6]. Одним із сучасних напрямів

боротьби з академічним плагіатом є його виявлення і констатація за допомогою комп'ютерних програм. На сьогоднішній день існує небагато програмних засобів, які допоможуть встановити відсоток унікальності тексту (Таблиця 1). Кожне програмне забезпечення має свої особливості, переваги та недоліки, про що мова йтиме далі [28].

Таблиця 1. Антиплагіатне програмне забезпечення

№ п/п	Назва ПЗ	Доступ до ПЗ
1.	AntiPlagiarism.NET	http://antiplagiarism.net/ru/
2.	Cognitive Text Analyzer	http://www.cognitivetpg.com/
3.	Plagiarism-Detector Personal	http://plagiarism-detector.com/
4.	Turnitin	http://turnitin.com/en_us/
5.	Viper	http://www.scanmyessay.com/
6.	Unplag	https://unplag.com/

З метою реалізації зазначеного вище, роботи, які подаються до захисту, ретельно перевіряються керівником роботи в програмі Unichек (<https://corp.unichек.com>). Допуск роботи до захисту можливий лише за умови якщо в роботі немає елементів плагіату.

У випадку незгоди з висновком про оригінальність роботи автор – здобувач вищої освіти має право подати апеляцію, яка буде розглянута у встановленому порядку Комісією з питань етики та академічної чесності Університету [25].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
2. Закон України № 2984-III (2984-14) «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради. 2002. № 20. 134 с.
3. Закон України «Про освіту» зі змінами 2022 рік №2145-VIII від 05.09.2017, редакція від 21.11.2021. URL: https://urst.com.ua/download_act/pro_osvitu
4. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 No 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 No 1648). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>
5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій : Наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2017. № 4. С. 75–84.
6. Про Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах Лист МОН № 1/11-8681 від 15.08.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8681729-18#Text>.
7. Стандарт вищої освіти: другий (магістерський) рівень вищої освіти, ступінь вищої освіти Магістр, галузь знань 23 Соціальна робота, спеціальність 231 Соціальна робота. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. No 556. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/231-sotsialna-robota-magistr.pdf>].
8. ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання». [Чинний від 07.01.2016]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 28 с.
9. ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 18 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
11. Інструктивно-методичні рекомендації з виконання та оформлення дипломної роботи магістра спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / Укладач О. С. Цокур. Одеса : ОНУ імені І.І. Мечникова, 2020. 43 с. URL: <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/diplom-mag011.docx>
12. Коваль О.А. Магістерська дисертація: Рекомендації до підготовки та захисту. Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського як навчальний посібник для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 231 Соціальна робота. КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.А.Коваль. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 62 с.
13. Коломієць Т.В., Пиголенко І.В. Методичні рекомендації до підготовки та захисту дипломних робіт і магістерських дисертацій за спеціальністю 054 «Соціологія», Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. URL: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/18681>

14. Корнєшук В.В. Методичні рекомендації до написання випускної кваліфікаційної роботи магістра. – 2-ге вид. – Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2018. URL : <https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/op/disciplines/2944/mv231mag.pdf>.
15. Курсові роботи: вимоги та рекомендації до виконання й захисту [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів спеціальності 035 «Філологія» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Є. О. Дегтярьова, Л. В. Школяр. Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 91 с.
16. Мануал до атестації здобувачів вищої освіти бакалаврського та магістерського рівнів зі спеціальності 053 «Психологія» / Лушин П. В., Сухенко Я. В., Хілько С. О., Шевченко С. В. Київ, 2020. 92 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/719295/1/manual_diploma_KPOR_UMO_2020.pdf
17. Методичні рекомендації до виконання й оформлення випускних кваліфікаційних робіт з образотворчого мистецтва: (для ОС «бакалавр» та ОС «магістр» зі спеціальності 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво) / Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т мистецтв, Каф. образотворч. мистецтва; уклад.: О. Музика, М. Пічкур. – Умань: Візаві, 2020. – 48 с. URL: https://mpf.udpu.edu.ua/wp-content/2019-2020/Prohramy_ispytiv/Metod_rek_2020.pdf
18. Методичні вказівки до написання та оформлення курсової роботи Укладачі: проф. Маркіна Т.Ю., доц. Кукіна О.М., доц. Ликова І.О., проф. Леонтьєв Д.В. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, 2019. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_zdor_ta_korr_os/Silabus/metod.rekom.ind.dosl.mag.pdf
19. Методичні вказівки з виконання випускної кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня зі спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія»/ Укладачі: проф. Гуляєв В.М., доц. Корнієнко І. М., доц. Анацький А.С. Кам'янське: ДДТУ, 2017 р. - 40 с. URL: <http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/5/8/5-8-mzpz4.pdf>
20. Методичні рекомендації щодо організації, виконання та захисту курсової роботи у Полтавському Національному Педагогічному Університеті. Полтава, 2021. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/14.03.21-kursovi-roboti.pdf>
21. Методичні рекомендації щодо написання та оформлення кваліфікаційної роботи Укладач. Прокоф'єва Л.О. Ізмаїльський державний гуманітарний університет. URL: http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/metodychni-rekomendaciyi-do-napysannja-kvalifikacijnyh-robit-bakalavr_2020.pdf
22. Міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах [Електронний ресурс] : методичні рекомендації / автори-укладачі: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузева, Я. Є. Сошинська, О. М. Бруй ; Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка

- Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» ; Українська бібліотечна асоціація. – Електронні текстові дані (1 файл: 278,97 Кбайт). – Київ : УБА, 2016. – 117 с. – Назва з екрана. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/18681>.
23. Положення про вирішення конфліктних ситуацій в КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ 2020. URL: https://document.kpi.ua/files/2020_7-170.pdf.
 24. Положення про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти в КПІ ім. Ігоря Сікорського Затверджено та уведено в дію наказом № 7/178 від 01.10.2020 р., зі змінами, внесеними наказами № НУ/71/2021 від 19.04.2021 р., № НОН/130/2022 від 03.05.2022 р. URL: https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_EK_atestaciia_2022.pdf
 25. Положення про систему запобігання плагіату в академічних текстах працівників та здобувачів вищої освіти КПІ ім. Ігоря Сікорського. Протокол №3 від 15.10. 2019. 11 с. URL :
 26. <https://ep.kpi.ua/files/navchannia/antiplag.pdf>
 27. Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (затверджено та уведено в дію наказом № 1/273 від 14.09.2020 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 13 с. URL:
 28. https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pol_systema_ociniuvannia.pdf
 29. Правила оформлення студентських робіт: методичні вказівки для викладачів та студентів денної і заочної форм навчання факультету економіки і менеджменту / уклад. Н.І. Строченко, Н.Г. Маслак, Л.О. Рибіна Суми: Сумський національний аграрний університет, 2020. 36 с. URL: https://eim.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Pravyla_oformlennya_studentskyh_robit_Marketing.pdf
 30. Програмне забезпечення для перевірки наукових текстів на плагіат: інформаційний огляд / авт.-уклад.: А. Р. Вергун, Л. В. Савенкова, С. О. Чуканова ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузева, Я. Є. Сошинська ; Українська бібліотечна асоціація. Київ : УБА, 2016. Електрон. вид. – 1 електрон. опт. диск (CD ROM). 36 с. ISBN 978-966-97569-4. URL: https://ula.org.ua/images/uba_document/programs/academ_integrety/Academ_3_1_2_red3.pdf
 31. Шахман І.О. Методичні рекомендації щодо змісту, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи бакалавра студентами факультету рибного господарства та природокористування. Херсон, ДВНЗ “ХДАУ”, 2020. 74 с. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/191/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%9A%D0%A0%D0%91%202020.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
 32. American Psychological Association. Publication manual of the American Psychological Association (7th ed.). 2020.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Приклад оформлення Титульного аркуша магістерської дисертації

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Факультет соціології і права
Кафедра філософії**

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
_____ Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ
«__» _____ 20__ р.

**Магістерська дисертація
на здобуття ступеня магістра
зі спеціальності XXX Назва
на тему: «Тема»**

Виконав (-ла):
студент (-ка) VI курсу, групи XX-XX
Прізвище, ім'я, по батькові _____

Керівник:
Посада, науковий ступінь, вчене звання,
Прізвище, ініціали _____

Консультант з назва розділу:
Посада, науковий ступінь, вчене звання,
Прізвище, ініціали _____

Рецензент:
Посада, науковий ступінь, вчене звання,
Прізвище, ініціали _____

Засвідчую, що у цій магістерській
дисертації немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних посилань.
Студент (-ка) _____

Київ – 2022 рік

Додаток Б.

Приклад оформлення Завдання на магістерську дисертацію
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права
Кафедра філософії

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) за освітньо-науковою програмою
Спеціальність (спеціалізація) – XXX «Назва спеціальності» («Назва спеціалізації»)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Власне ім'я, ПРИЗВИЩЕ

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на магістерську дисертацію студенту

Прізвище, ім'я, по батькові

1. Тема дисертації «Тема», науковий керівник дисертації Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання, затверджені наказом по університету від «__» _____ 20__ р. № _____
2. Термін подання студентом дисертації
3. Об'єкт дослідження
4. Предмет дослідження
5. Перелік завдань, які потрібно розробити
6. Орієнтовний перелік графічного (ілюстративного) матеріалу
7. Орієнтовний перелік публікацій
8. Консультанти розділів дисертації^{1*}

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

^{1*} Якщо визначені консультанти. Консультантом не може бути зазначено наукового керівника магістерської дисертації.

--	--	--	--

9. Дата видачі завдання 01.11.21

Календарний план роботи над дисертацією

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Термін виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1.	Визначення напрямку наукового дослідження	01.10.21 – 1.11.21	
2.	Вивчення літературних джерел з предмету дослідження	01.10.21 – 30.05.22	
3.	Складання розгорнутого плану магістерської дисертації та обговорення його з науковим керівником	01.12.21 – 30.01.22	
4.	Участь в науково-практичних конференціях з підготовкою до публікації тез доповідей (Конкретно)	01.10.21 – 30.11.22	
5.	Публікації за темою дисертації (конкретно які та де)	01.10.21 – 30.11.22	
6.	Збір емпіричного матеріалу для аналітичного та практичного розділів підчас переддипломної практики	01.09.22 – 25.10.22	
7.	Попередній захист магістерської дисертації	01.11.22-05.11.22	
12.	Оформлення магістерської дисертації, анотації та реферату	01.12.22 – 05.12.22	
13.	Подання магістерської дисертації науковому керівникові для перевірки та отримання відгуку	05.12.22 – 10.12.22	
14.	Передача магістерської дисертації рецензенту та отримання реценції	13.12.22- 15.12.22	

15.	Подача переплетеної дисертації, автореферату та всіх необхідних документів на кафедру на підпис зав. кафедри та секретареві ЕК	15.12.22 – 16.12.22	
16.	Захист магістерської дисертації	21.12.22 – 22.12.22	

Студент

Ініціали, прізвище

Науковий керівник

Ініціали, прізвище

Додаток В
Приклад оформлення Реферату магістерської дисертації

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Факультет соціології і права
Кафедра філософії**

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ

«__» _____ 20__ р.

**РЕФЕРАТ МАГІСТЕРСЬКОЇ ДИСЕРТАЦІЇ
на здобуття ступеня магістра
зі спеціальності XXX Назва
на тему: «Тема»**

Виконав (-ла):
студент (-ка) IV курсу, групи XX-XX
Прізвище, ім'я, по батькові _____

Керівник:
Посада, науковий ступінь, вчене звання,
Прізвище, ініціали _____

Рецензент:
Посада, науковий ступінь, вчене звання,
Прізвище, ініціали _____

Засвідчую, що у цій магістерській
дисертації немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних посилань.
Студент (-ка) _____

Київ – 2022 року

Додаток Г
Приклад оформлення Змісту

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 НАЗВА РОЗДІЛУ	6
1.1 Назва підрозділу	6
1.2 Назва підрозділу	27
1.3. Назва підрозділу	
Висновки до 1 розділу	
РОЗДІЛ 2 НАЗВА РОЗДІЛУ	59
2.1 Назва підрозділу	59
2.2 Назва підрозділу	67
2.3 Назва підрозділу	
Висновки до 2 розділу	
РОЗДІЛ 3 НАЗВА РОЗДІЛУ	78
3.1 Назва підрозділу	78
3.2 Назва підрозділу	83
3.3 Назва підрозділу	
Висновки до 3 розділу	
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	99
ДОДАТКИ (за необхідності)	100
Додаток А Назва додатку...	101

Додаток Д
Приклад оформлення Відгуку наукового керівника магістерської дисертації

ВІДГУК
наукового керівника магістерської дисертації
на здобуття ступеня магістра,
виконаної на тему: «Тема»
студентом (-кою) Прізвище, ім'я, по батькові

Відгук складається у довільній формі (використання бланків-шаблонів неприпустимо) із зазначенням: актуальності теми, в інтересах або на замовлення якої організації робота виконана (в рамках науково-дослідної роботи кафедри, підприємства, НДІ тощо); відповідності виконаної роботи виданому завданню; короткого критичного огляду змісту окремих частин роботи із зазначенням найбільш важливих і значущих питань, у яких виявилася самостійність студента, його рівень теоретичної та практичної підготовки, ерудиція, знання фахової літератури; підготовленість студента до прийняття сучасних рішень, умінь аналізувати необхідні літературні джерела, приймати правильні (інженерні, наукові) рішення, застосовувати сучасні системні та інформаційні технології, проводити фізичне або математичне моделювання, обробляти та аналізувати результати експерименту; найбільш важливих теоретичних і практичних результатів, їх апробації (участь у конференціях, семінарах, оформлення патентів, публікація в наукових журналах тощо); своєчасність виконання календарного плану, недоліки роботи та тих, що виявилися у роботі магістранта інші питання, які характеризують професійні якості студента. Висновки щодо відповідності якості підготовки студента вимогам стандарту вищої освіти і можливості присудження йому ступеня бакалавра (магістра) та присвоєння кваліфікації (назва).

Виконання роботи Керовою М.О. з теми **«Тренінгові технології в соціальній роботі з соціально дезадаптованими підлітками»** відповідає чинній практиці дотримання норм академічної доброчесності. Цитування та інші форми використання ідей інших авторів оформлено у відповідності до вимог. У магістерському дослідженні було використано систему APA для оформлення бібліографічного апарату та посилань у тексті.

В цілому магістерська дисертація на тему: **«Тренінгові технології в соціальній роботі з соціально дезадаптованими підлітками»** виконана в достатньому обсязі, цілком відповідає встановленим вимогам до магістерських дисертацій, а її авторці Керовій Марині Сергіївні може бути присвоєна кваліфікація магістра з соціальної роботи за спеціальністю 321 Соціальна робота.

Науковий керівник
магістерської дисертації
посада, науковий ступінь, вчене звання

Ініціали, прізвище

«18» грудня 2020 р.

Додаток Е
Приклад оформлення Направлення на рецензію

НАПРАВЛЕННЯ НА РЕЦЕНЗІЮ

Шановний

(вчене звання, прізвище та ініціали рецензента)

Прошу Вас до «___» _____ 20___ р. підготувати й надати рецензію
(дата надання рецензії)

на дипломний проект (дипломну роботу, магістерську дисертацію)
студента (-ки)

(прізвище, ініціали)

на тему

(повна назва теми ДП (ДР, МД))

Завідувач кафедри

(назва кафедри)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«___» _____ 20___ р.

Додаток Ж
Приклад оформлення Рецензії на магістерську дисертацію

РЕЦЕНЗІЯ
на магістерську дисертацію
на здобуття ступеня магістра,
виконану на тему: «Тема»
студентом (-кою) Прізвище, ім'я, по батькові

Рецензія складається у довільній формі (використання бланків-шаблонів неприпустимо) із зазначенням: відповідності диплому проекту (дипломної роботи, магістерської дисертації) затвердженій темі та завданню; актуальності теми; реальності роботи (виконання на замовлення підприємств, організацій, за науковою тематикою кафедри, НДІ тощо); загальний огляд змісту роботи, при цьому рецензент оцінює кожний розділ роботи, глибину техніко-економічного обґрунтування прийняття рішень (для проекту); ступеня використання сучасних досягнень науки, техніки, виробництва, інформаційних та інженерних технологій; оригінальності прийнятих рішень та отриманих результатів; правильності проведених розрахунків і конструкторсько-технологічних рішень; наявності і повноти експериментального (математичного моделювання) підтвердження прийнятих рішень; якості виконання пояснювальної записки, відповідності креслеників вимогам стандартів; можливості впровадження результатів; недоліків; оцінка («відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно», «достатньо», «незадовільно»), яку на думку рецензента заслуговує робота та її відповідність вимогам, можливості присвоєння студенту ступеня бакалавра/магістра та кваліфікації (формулювання згідно з навчальним планом).

В цілому магістерська дисертація на тему: «Тренінгові технології в соціальній роботі з соціально дезадаптованими підлітками» виконана в достатньому обсязі, повністю відповідає встановленим вимогам до магістерських дисертацій і заслуговує оцінки «_____», а її авторці, Керовій Марині Сергіївні, може бути присвоєна кваліфікація магістра з соціальної роботи за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Рецензент

посада, науковий ступінь, вчене звання
прізвище

Ініціали,

Додаток И

Приклад оформлення бібліографічного опису для Списку використаних джерел

(за ДСТУ 8302:2015 та відповідно до наказу МОН № 40 від 12.01.2017 р.)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців : історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917–1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919–1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Валгіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства : теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом : теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и) / упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.

Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991–2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право : витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред. : Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство : філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред. : Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5–6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. 10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол. : П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини XX століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
--------------------------	---

Багатотомні і видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол. : І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд. : Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с. 3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд. : Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с. 4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. 5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Группы интересов у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

Дисертації	1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII–початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178–179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543. 6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017–2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141. 8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.

Архівні документи	1. Лист Голови Спілки “Чорнобиль” Г. Ф. Лепіна на ім’я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об’єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна : МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472 ; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей : пат. 76509 Україна. № 2004042416 ; заявл. 01.04.2004 ; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС ; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с. : ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. Центр “Харьк. физ.-техн. ин-т”; ХФТИ2006-4).

Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010–02–18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад. : Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд. : М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.

Бібліографічні показчики	1. Боротьба з корупцією : нагальна проблема сучасності : бібліогр. показч. Вип. 2 / уклад. : О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. показч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. показч. / уклад. : Н. М. Загородна та ін. ; наук. ред. Т. В. Марусик ; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992–2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показчики (1856–2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов : право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212. 3. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195–197. 4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.

Частина видання: матеріалів конференції (тези, доповіді)	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття : порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932–1933 років : втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : материалы VII междунар. антитеррорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3–4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
Частина видання: довідкового видання	1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред. : Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.

Частина видання: продовжуваного видання	1. Коломоець Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломоець Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права : генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79. 3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності : аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20–26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.

Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf. 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.
--------------------	---

Додаток К
 Приклад оформлення літератури у списку використаних джерел
 APA STYLE*

	Схе ма	Прикла ди
--	-----------	--------------

	Прізвище1, Ініціали1, Прізвище2, Ініціали2, Прізвище3, Ініціали3, Прізвище4, Ініціали4, Прізвище5, Ініціали5, Прізвище6, Ініціали6, & Прізвище7, Ініціали7. (Рік). <i>Назва книги:</i> <i>Підназва</i> (номер видання). Місце видання: Видавництво.	Bragg, S. M. (2010). <i>Wiley revenue recognition: Rules and scenarios</i> (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley. Тимошик, М. В. (2004). <i>Видавнича справа та редагування</i>. Київ: Ін Юре. Tymoshyk, M. V. (2004). <i>Vydavnycha sprava ta redahuvannia</i>. Kyiv: In Yure. Hubbard, R. G., Koehn, M. F., Omstein, S. I., Audenrode, M. V., & Royer, J. (2010). <i>The mutual fund industry: Competition and investor welfare</i>. New York, NY: Columbia University Press. Шульгін, В., Слободяник М., & Павленко В. (2014). <i>Хімія</i>. Харків: Фоліо.
К	Прізвище1, Ініціали1, Прізвище2, Ініціали2, Прізвище3, Ініціали3, Прізвище4, Ініціали4, Прізвище5, Ініціали5, Прізвище6, Ініціали6 ... Прізвище останнього автора, Ініціали. (Рік). <i>Назва книги: Підназва</i> (номер видання). Місце видання: Видавництво.	Zinn, H., Konopacki, M., Buhle, P., Watkins, J. E., Mills, S., Mullins, J. W. ... Komisar, R. (2008). <i>A people's history of American empire: A graphic adaptation</i>. New York, NY: Metropolitan Books. Прусова, В. Г., Прихач, О. С., Довгань, К. Л., Остапенко, Г. Г., Бойко, С. О., Поліщук, О. О. ... Бондар, Г. Р. (2004). <i>Математика</i>. Київ: Освіта.

	Прізвище редактора, Ініціали. (Ред.). (Рік). <i>Назва книги: Підназва</i> (номер видання). Місце видання: Видавництво.	McNamara, R. H. (Ed.). (2008). <i>Homelessness in America</i> . Westport, CT: Praeger Publishers. Ophir, A., Givoni, M., & Hanafi, S. (Eds.). (2009). <i>The power of inclusive exclusion</i> . New York, NY: Zone. Фіголь, Н. (Ред.). (2009). <i>Українська мова</i> . Київ: НТУУ "КПІ". Прусова, В. Г., Прихач, О. С., Довгань, К. Л., Остапенко, Г. Г., Бойко, С. О., Поліщук, О. О. ... Бондар, Г. Р. (Ред.). (2004). <i>Математика</i> . Київ: Освіта.
--	--	--

К н и г а : а в т о р - о р г а н і з а ц і я	Назва організації. (Рік). <i>Назва книги: Підназва</i> (номер видання). (Номер звіту*). Місце видання: Видавництво. <i>*якщо це доречно</i>	Peace Corps. (2006). <i>A life inspired</i> . Washington, DC: Author. Інститут світової економіки та міжнародних відносин. (2012). <i>Держава в економіці Японії</i> . Київ: Наука.
---	--	---

К н и г а б е з а в т о р а	<i>Назва книги:</i> <i>Підназва.</i> (Рік). (номер видання). Місце видання: Видавництво.	<i>Twenty-four hours a day.</i> (2010). Miami, FL: BN Publishing. <i>Українська мова.</i> (2009). Київ: НТУУ «КПІ».
	Прізвище автора глави, Ініціали. (Рік). Назва глави: Підназва. В Ініціали Прізвище редактора^{або} укладача (відповідальність*), <i>Назва книги: Підназва</i> (номер видання). (сторінковий інтервал). Місце видання: Видавництво. <i>*скорочено</i>	Grosman, D. (2009). Writing in the dark. In T. Morrison (Ed.), <i>Burn this book</i> (pp. 22-32). New York, NY: HarperCollins Publishers. Farrell, S. E. (2009). Art. In D. Simmons (Ed.), <i>New critical essays on Kurt Vonnegut</i> (p. 91). New York, NY: Palgrave Macmillan. Балашова, Є. (2014). Стратегічні дослідження. В А. Сухоруков (Ред.), <i>Пріоритети інвестиційного забезпечення</i> (2-ге вид.). (с. 5-9). Київ: Наукова думка.

Багатотомні видання	Прізвище автора багатотомної праці, Ініціали, & Прізвище редактора, Ініціали (Ред.). (Рік). <i>Назва багатотомної праці:</i> <i>Підназва</i> (номер видання). (Діапазон томів). Місце видання: Видавництво.	Milton, J. (1847). <i>The prose works of John Milton</i> (Vol. 1-2). Philadelphia, PA: John W. Moore. Олійник, Б. , & Шевчук, С. (Ред.). (2006). <i>Вибрані твори</i> (Т. 1-2). Київ: Українська енциклопедія.
Б	Прізвище автора тому, Ініціали. (Рік). Назва тому: Підназва. В Ініціали Прізвище редактора (Ред.), <i>Назва багатотомної праці:</i> <i>Підназва</i> (номер видання). (Номер тому, сторінковий інтервал). Місце видання: Видавництво.	Niehuis, S. (2008). Dating. In J. T. Sears (Ed.), <i>The Greenwood encyclopedia of love</i> (Vol. 6, pp. 57-60). Westport, CT: Greenwood. Олійник, Б. (2006). <i>Переклади. Публіцистика.</i> В Д. Павличко (Ред.), <i>Вибрані твори</i> (Т. 2, с. 60-61). Київ: Українська енциклопедія.

	Прізвище, Ініціали. (Рік). <i>Назва роботи:</i> <i>Підназва.</i> (Тип роботи з вказівкою наукового ступеня автора). Університет, в якому захищено дисертацію, Місто.	Mylott, E. (2009). <i>To flatten her sphere to a circle, mount it and take to the road: The bicycle.</i> (Master's thesis). University at Albany, State University of New York, Albany. Саленко, О. (2001). <i>Наукові основи високоефективного гідро різання.</i> (Дис. канд. техн. наук). Національний Технічний Університет України "Київський Політехнічний Інститут", Київ.
Матеріали конференцій	Прізвище, Ініціали. (Рік). <i>Назва виступу,</i> Відомості про конференцію. Місце видання: Видавництво.	Josang, A., Maseng, T., & Knapskog, S. J. (Eds.). (2009). <i>Identity and privacy in the Internet age, 14th Nordic conference on secure IT systems, NordSec 2009.</i> Heidelberg, Germany: Springer Berlin. Поліщук, О. (Ред.). (2008). <i>Інженерія програмного забезпечення,</i> Матеріали конференції молодих вчених. Київ: Наука.

За	Назва закону ^{або} статуту ^{або} наказу. Номер закону § Номер розділу номер статті. (Рік затвердження).	Serve America Act. 42 U.S.C. § 12501et seq. (2009). Про Національну поліцію. № 580-VIII § розд. II ст. 6. (2015).
У Р я д о в і п у б л і к а ц і ї	Назва офіційного органу. (Рік). Назва урядового документа: Підзаголовок. Місце публікації: Видавець.	U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation. (2009). <i>The FBI story</i> . Washington, DC: GPO.
П а т е н т	Прізвище винахідника, Ініціали. (Рік публікації). Номер патенту*. Місце видання: Патентне відомство. *вказати країну	Le Van Meautte, V. (2003). U.S. Patent No. 6,601,955. Washington, DC: U.S. Patent and Trademark Office. Мацко, Г. (1999). Патент України 26933. Київ: Державне патентне відомство України.

С т а т т я з ж у р н а л у	Прізвище, Ініціали. (Рік). Назва статті: Підназва. <i>Назва журналу</i> , Номер журналу, Сторінковий інтервал.	Benjamin, A. C. (1960). The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. <i>Journal of Higher Education</i> , 31(9), 471-480. Роїк, М. (2014). Сучасний стан реєстрації представників роду Salix. <i>Біоенергетика</i> , 1(5), 21-23.
С т а т т я з ж у р н а л у	Прізвище, Ініціали. (Дата випуску). Назва статті: Підназва. <i>Назва газети</i> , сторінковий інтервал.	Itzkoff, D. (2010, March 31). A touch for funny bones and earlobes. <i>New York Times</i> , p. C1. Ali, A. H. (2010, April 27). 'South Park' and the informal Fatwa. <i>Wall Street Journal</i> , p. A17. Лиховид, І. (2016, Січень 15). Медичний прорив. <i>День</i> , с. 2.
З віт з на ук ов о- до сл ід но ї ро бо ти	Прізвище, Ініціали. (Рік). <i>Назва роботи</i> : Підназва (номер звіту). Місце видання: Видавець.	Rowe, I.L., & Carson, N.E. (1981). <i>Medical manpower in Victoria</i> (4). East Bentleigh (AU): Monash University, Department of Community Practice. Нелін, Є.Н. (2011). <i>Високовибірні резонансно- тунельні кристалопоподібні пристрої обробки сигналів</i> (2332-п). Київ: НТУУ "КПІ".

	БО документа[*]. Взято з http: ^{або} doi: <i>* за прикладами наведеними вище (книги, журналу, газети і т.д., але без відомостей про місце видання і видавництво)</i>	Ingwersen, P. (1992). <i>Information retrieval interaction</i>. Retrieved from http://www.db.dk/pi/iri. Musés, C. A. (Ed.). (1961). <i>Esoteric teachings of the Tibetan Tantra</i>. Retrieved from http://www.sacred-texts.com. Дахно, І. (2014). <i>Право інтелектуальної власності</i>. Київ: ЦУЛ. Взято з http://culonline.com.ua/full/959-pravo-intelect-vlasn_dahnopdf.html. Itzkoff, D. (2010, March 31). A touch for funny bones and earlobes. <i>New York Times</i>, p. C1. Retrieved from www.nytimes.com. Лиховид, І. (2016, Січень 15). Медичний прорив. <i>День</i>, с. 2-3. Взято з http://www.day.kiev.ua/ru/article/den-ukrainy/medicinskiy-proryv. Hsueh, C. (2010). Weblog-based electronic portfolios. <i>Educational Technology Research</i>, 58(2), 11-27. doi:10.1007/s11423-008-9098-1.
--	--	--

**Автор-укладач: Юлія Корян*

Додаток Л
Зразок списку використаних джерел APA STYLE

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Верховна Рада України. (2019). *Закон України «Про вищу освіту»*. Доступно з <https://zakon.help/law/1556-VII/edition01.01.2019/>
- Верховна Рада України. (2018). *Закон України «Про авторське право і суміжні права»*. Доступно з <https://zakon.help/law/3792-XII/edition22.07.2018/page3>
- Верховна Рада України. (2019). *Закон України «Про освіту»*. Доступно з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Міністерство освіти і науки України: наказ. (2017). *Про затвердження Вимог до оформлення дисертації*. 12.01.2017. Доступно з <http://duan.edu.ua/uploads/aspirantura-17-18/19720.pdf>
- Міністерство освіти і науки України: лист. (2018). *Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах*. 15.08.2018. Доступно з <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8681729-18>
- Про Національну поліцію. № 580-VIII § розд. II ст. 6. (2015).
- Балашова, Є. (2014). Стратегічні дослідження. В А. Сухоруков (Ред.), *Пріоритети інвестиційного забезпечення* (2-ге вид.). (с. 5-9). Київ: Наукова думка.
- Боженко, О., Корян, Ю., & Федорець, М. (Уклад.). (2016). *Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах*. Київ: УБА. Доступно з <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/18681>
- Бусел, В. Т., (Уклад.). (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ; Ірпінь: Перун.
- Вергун, А.Р., Савенкова, Л. В., & Чуканова, С. О. (Уклад.). (2016). *Програмне забезпечення для перевірки наукових текстів на плагіат: інформаційний огляд*. Київ: УБА. Доступно з https://ula.org.ua/images/uba_document/programs/academ_integrety/Academ_3_12_red3.pdf
- Дахно, І. (2014). *Право інтелектуальної власності*. Київ: ЦУЛ. Взято з http://culonline.com.ua/full/959- pravo-intelect-vlasn_dahnopdf.html.
- Лиховид, І. (2016, Січень 15). Медичний прорив. *День*, с. 2-3. Взято з <http://www.day.kiev.ua/ru/article/den-ukrainy/medicinskiy-proryv>.
- Лиховид, І. (2016, Січень 15). Медичний прорив. *День*, с. 2.
- Ніжинська, Т. (2018). *Міжнародний стиль цитування APA Style*. Доступно з <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/22821>

Олійник, Б. , & Шевчук, С. (Ред.). (2006). *Вибрані твори* (Т. 1-2). Київ: Українська енциклопедія.

Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій. (2007). *Бюлетень ВАК України* 6. (зміни - № 3, 2008). Доступно з http://www.niss.gov.ua/public/File/aspirantura/main_vumogi.pdf

Тимошик, М. В. (2004). *Видавнича справа та редагування*. Київ: Ін Юре.

Поліщук, О. (Ред.). (2008). *Інженерія програмного забезпечення*, Матеріали конференції молодих вчених. Київ: Наука.

Прусова, В. Г., Прихач, О. С., Довгань, К. Л., Остапенко, Г. Г., Бойко, С. О., Поліщук, О. О. ... Бондар, Г. Р. (2004). *Математика*. Київ: Освіта.

Саленко, О. (2001). *Наукові основи високоефективного гідро різання*. (Дис. канд. техн. наук). Національний Технічний Університет України "Київський Політехнічний Інститут", Київ.

Українська мова. (2009). Київ: НТУУ «КПІ».

Эко, Умберто. (2003) *Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки: [учебно-методическое пособие]*. Москва: Книжный дом Университет

Ali, A. H. (2010, April 27). 'South Park' and the informal Fatwa. *Wall Street Journal*, p. A17.

Benjamin, A. C. (1960). The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. *Journal of Higher Education*, 31(9), 471-480.

Bragg, S. M. (2010). *Wiley revenue recognition: Rules and scenarios* (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

Frank, J. D., & Frank, J. B. (1993). *Persuasion and healing: A comparative study of psychotherapy* (3rd ed.). Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.

The UDC Summary (UDCS) Доступно з <http://www.udcsummary.info/php/index.php?lang=uk#>

Додаток М

Критерії оцінювання дипломної роботи

Максимальне значення оцінювання дипломної роботи становить 100 балів і має дві складові. Перша характеризує якість виконання дипломної роботи (r_b)

(максимальне значення – 70 балів), друга складова характеризує якість захисту дипломної роботи (r_3). (максимальне значення 30 балів).

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки, балів	Критерії оцінювання за бальною шкалою
Оцінювання якості дипломної роботи	0 - 70	
Висвітлення актуальності проблеми. Відповідність змісту дипломної роботи темі та затвердженому плану. Наявність, повнота і правильність визначення наукового апарату (Вступ)	0-15	0 – актуальність проблеми не висвітлена; зміст жодного з розділів дипломної роботи не відповідає темі та затвердженому плану; науковий апарат не визначено, або визначено неправильно,
		1-5 – актуальність проблеми висвітлена слабо; зміст декількох розділів та підрозділів дипломної роботи не відповідає затвердженому плану; науковий апарат визначено частково неправильно
		6-10 – актуальність проблеми висвітлена добре; зміст усіх розділів дипломної роботи відповідає темі та затвердженому плану; науковий апарат визначено, але є певні недоліки у формулюваннях
		11-15 – актуальність проблеми висвітлена відмінно; зміст усіх розділів дипломної роботи відповідає темі та затвердженому плану; науковий апарат визначено повно та правильно
Ступінь розкриття теоретичних аспектів проблеми, обраної для дослідження, та коректність використання понятійного апарату; наявність критичних співставлень та узагальнень різних точок зору та підходів до постановки та розв’язання проблеми (розділ 1)	0-15	0 – понятійний апарат не сформовано; теоретичні аспекти проблеми не розкриті; критичні співставлення та узагальнення відсутні
		1-5 – понятійний апарат сформовано, але теоретичні аспекти проблеми не розкриті; критичні співставлення та узагальнення відсутні
		6-10 – понятійний апарат сформовано, теоретичні аспекти проблеми розкриті частково; критичні співставлення наявні, але узагальнення відсутні або некоректні
		11-15 – понятійний апарат сформовано, теоретичні аспекти проблеми розкриті; критичні співставлення наявні та супроводжені коректними узагальненнями
Наявність аналітичного дослідження; узагальнення	0 - 15	0 – аналітичне дослідження не проведене; фактологічний матеріал не використаний

вітчизняного та світового досвіду; вибір фактологічного матеріалу; обґрунтованість вибору методів аналітичного дослідження; наявність практичних розробок, або проектної пропозиції, зроблених на основі аналітичного дослідження		6-10 – залучений фактологічний матеріал, аналітичне дослідження не проведене; досвід практичного рішення проблеми у вітчизняній та світовій практиці лише описано; практичні розробки та рекомендації не є обґрунтованими
		11-15 – залучено достатній фактологічний матеріал, проведене аналітичне дослідження, обґрунтовано вибір методів аналітичного дослідження; узагальнено досвід вітчизняних та світових практик; практичні розробки, або проектна пропозиція є обґрунтованими та самостійними, спираються на аналітичне дослідження та вітчизняний та світовий досвід
Наявність рекомендацій їх обґрунтованість та практична цінність; відповідність висновків та рекомендацій меті та завданням; повнота висновків, їх обґрунтованість та самостійність	0 -5	0 – рекомендації відсутні; висновки не відповідають меті та завданням роботи
		1 –2 – рекомендації відсутні, або не мають практичної цінності; висновки лише частково відповідають завданням роботи
		3– 4 – рекомендації мають певну практичну цінність; переважна більшість висновків та рекомендацій відповідають меті та завданням роботи; висновки є обґрунтованими та самостійними
		5– рекомендації є обґрунтованими та мають практичну цінність; висновки та рекомендації відповідають меті та завданням роботи; висновки є повними, обґрунтованими та самостійними
Обсяг та адекватність використаних при написанні роботи джерел, використання сучасних наукових досліджень та практичних розробок, якість оформлення посилань, дотримання етики посилань; оформлення списку літератури (відповідність	0-15	0 – залучені матеріали лише підручників та навчальних посібників, обсяг та оформлення списку літератури не відповідають вимогам, етика посилань не дотримана
		1-5 – залучені матеріали навчальних підручників та посібників, періодичних видань, обсяг та оформлення списку літератури не повністю відповідають вимогам; оформлення посилань не завжди відповідає вимогам, етика посилань дотримана частково

до вимог)		6-10 залучені матеріали підручників та навчальних посібників, монографій, періодичних видань, статистичних збірників, інформація, розміщена на сайтах урядових та громадських організацій; обсяг та оформлення списку літератури відповідають вимогам; оформлення посилань в основному відповідає вимогам, етика посилань переважно дотримана
		11-15 – залучені матеріали підручників, монографій, наукових статей, статистичних збірників та довідників, мережі Internet інформація, розміщена на сайтах урядових та громадських організацій; обсяг та оформлення списку літератури повністю відповідають вимогам; оформлення посилань в повністю відповідає вимогам, етика посилань дотримана
Відповідність оформлення дипломної роботи встановленим вимогам	0-5	0 – текст дипломної роботи оформлено з суттєвими порушеннями встановлених вимог
		1-3 - текст дипломної роботи оформлено з незначними порушеннями встановлених вимог
		4-5 - текст дипломної роботи оформлено у відповідності до встановлених вимог
Оцінювання захисту дипломної роботи	0 – 30	
Вміння чітко, стисло, логічно викласти основні результати дослідження, якість презентації; якість наочного представлення результатів аналітичного дослідження (таблиці, графіки діаграми)	0-20	0 – студент неспроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження, презентація відсутня
		1-8 – студент невпорядковано викладає основні результати дослідження, презентація є непослідовною та недостатньо інформативною
		9-14 – студент в основному чітко та стисло викладає основні результати дослідження, презентація містить певну, узагальнену інформацію
		15-20 - студент чітко, стисло та логічно виклав основні результати дослідження, обґрунтував новизну та практичну цінність роботи; презентація є наочним доповненням змісту доповіді: містить таблиці, графіки, діаграми
Повнота, глибина, обґрунтованість відповідей	0-10	0 – студент неспроможний надати відповіді на поставлені питання

на питання		1-5 – студент надає неповні, поверхові, необґрунтовані відповіді на поставлені питання
		6-8 – студент надає недостатньо повні, глибокі, відповіді на поставлені питання
		9-10 – студент надає повні, глибокі, обґрунтовані відповіді на поставлені питання

Додаток Н
Таблиця переліку критеріїв оцінки магістерської дисертації і відповідної суми балів та оцінок

Визначення	За національною системою	За системою КПІ ім. Ігоря Сікорського
робота має дослідницький характер, містить грамотно викладену теоретичну базу, глибокий аналіз досліджуваної теми, критичний розгляд джерел та літератури, характеризується логічним, послідовним викладенням матеріалу з відповідними обґрунтованими висновками; за результатами роботи над магістерською дисертацією опублікована стаття та (або) тези під час захисту роботи магістрант демонструє глибоке знання питань теми, надає обґрунтовані відповіді на поставлені запитання, орієнтується у відповідних наукових школах.	відмінно	95-100
робота має дослідницький характер, містить грамотно викладену теоретичну базу, глибокий соціологічний аналіз досліджуваної теми, критичний розгляд джерел та літератури, характеризується логічним, послідовним викладенням матеріалу з відповідними обґрунтованими висновками; однак, під час захисту роботи магістрант припускається певних неточностей.	дуже добре	94-85
робота має дослідницький характер, достатньо докладний аналіз та критичний розгляд досліджуваної теми, характеризується послідовним викладенням матеріалу з відповідними, однак не завжди обґрунтованими висновками; під час захисту магістрант демонструє знання питань теми, без особливих труднощів відповідає на поставлені питання.	добре	84-75

робота має дослідницький характер, містить теоретичний розділ, але характеризується поверховим аналізом та недостатньо критичним розглядом теми, в ній простежується непослідовність викладення матеріалу, представлені необґрунтовані висновки; при захисті магістрант демонструє невпевненість, показує слабке знання питань теми.	задовільно	74-65
робота має дослідницький характер, містить теоретичний розділ, але характеризується поверховим аналізом та відсутністю критичного розгляду теми. Під час захисту магістрант демонструє невпевненість, показує слабке знання питань теми, не дає чіткої, аргументованої відповіді на поставлені питання.	достатньо	64-60
роботі не властивий дослідницький характер, вона не містить аналізу теми та теоретичного розгляду джерел, не відповідає вимогам, викладеним у методичних вказівках кафедри; при захисті магістрант із зусиллями відповідає на поставлені питання з теми, не знає теорії питання, при відповіді припускається істотних помилок.	незадовільно	1-59
Робота вчасно не виконана і не представлена на кафедрі до захисту	Не допущено	0

Таблиця переведення суми балів до оцінок

Бали	Оцінки
95...100	«Відмінно»
85...94	«Дуже добре»
75...84	«Добре»
65...74	«Задовільно»
60...64	«Достатньо»
Менше 60	«Незадовільно»